

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

INSTITUT KOMUNIKAČNÍCH STUDIÍ A ŽURNALISTIKY

KATEDRA ŽURNALISTIKY

Štěpán Kučera

České internetové literární časopisy

Bakalářská práce

Praha 2007

Autor práce: **Štěpán Kučera**

Vedoucí práce: **PhDr. Anna Jonáková**

Datum obhajoby: 2007

Bibliografický záznam:

KUČERA, Štěpán. *České internetové literární časopisy*. Praha : Karlova univerzita, Fakulta sociálních věd, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, Katedra žurnalistiky, 2006. 45 s. Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Anna Jonáková

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu. Současně dávám svolení k tomu, aby byla umístěna v Ústřední knihovně UK a používána ke studijním účelům. Text této bakalářské práce sestává z 90 282 znaků.

V Praze 11. května 2007

Štěpán Kučera

Poděkování:

Rád bych poděkoval všem, kteří trpělivým odpovídáním na moje dotazy přispěli ke vzniku této práce: zvláště Štefanu Švecovi, potom Ludvíku Hessovi, Martinu Stöhrovi, Radimu Kopáčovi, Pavlu Kotrlovi... A samozřejmě i vedoucí mojí práce Anně Jonákové za cenné připomínky.

Obsah:

1. Úvod	4
1.2 Odchýlení od původních tezí	5
2. Definice	7
3. Přehled titulů	10
4. Specifika	26
4.1 Formální znaky	26
4.2 Možnosti a problémy	28
4.2.1 Možnosti nového média	29
4.2.2 Problémy nového média	32
4.3 Vztah k tištěným médiím	35
5. Závěr	39
6. Summary	41
Použitá literatura	42
Použité prameny	43

1. Úvod

„... domnívám se (...), že internet jako médium nepřináší do komunikace mezi autorem a vnímatelem vůbec nic nového, naopak: je to spíš návrat k prapůvodu tvorby. Vynálezem knihtisku se mezi autorem a čtenářem vytvořila mezera – dříve sice existovala literatura ručně opisovaná, její těžiště však bylo v tom, že ten, kdo ji tvořil, ji zároveň i interpretoval v reálném čase a prostoru. Bard nebo trubadúr přijel na nějaký dvůr, zarecitoval báseň, zazpíval píseň za doprovodu loutny, zatančil. Když ale v renesanci přišlo do módy vzdělání, zjistilo se, že trubadúrů je málo a že to všechno nestihnou objet. Pomocí tisku pak bylo možné text zakonzervovat a dodat všem, kteří o něj stáli. Internet je takový technický prostředek, který umožňuje pěstovat i onen původní způsob tvorby,“¹ říká spisovatel Petr Stančík neboli Odillo Stradický ze Strdic, mimo jiné autor u nás ojedinělého internetového projektu *HyperHomér*².

Kritické reflexe literatury na internetu představují podobný labyrint jako síť sítí sama – na úvod své práce jsem z nich vybral jednu řekněme poetičtější, a zároveň svým způsobem provokativní. Internet vstoupil do české literatury (a česká literatura do internetu) v polovině 90. let 20. století, doprovázený počáteční nedůvěrou a posléze velkými nadějemi optimistů a velkými obavami pesimistů – obě skupiny s navzájem protichůdnými pocity předpokládaly „významné přesuny z oblasti klasických tištěných médií na oblast e-knih a e-, případně i-novin a časopisů a brzký zánik jejich ‚papírových‘ variant.“³ Na přelomu tisíciletí se ukázalo, „že se předpovědi nesplnily a internet si hledá svoje místo ve světě uměleckých produktů nejen jako nosič informace, ale i jako nový umělecký způsob vyjádření.“⁴

Literatura se dnes k uživateli internetu dostává prostřednictvím elektronických knihoven a archivů, webů klasických nakladatelství a tištěných časopisů, stránek jednotlivých autorů, weblogů, rozcestníků, portálů, literárních serverů nebo internetových literárních časopisů.

Právě na internetové literární časopisy dále zaměřím svoji pozornost. Ze zmíněného výčtu jsem si je vybral hlavně proto, že je několik let intenzivně sleduji a s jedním z nich,

---

¹ SPRÁVCOVÁ, Božena, KASAL, Lubor. Kašpaři a umělci šli vždycky spolu : Rozhovor s Petrem Stančíkem. *Tvar*. Roč. 10, č. 16. s. 8 – 9. ISSN 0862-657X

² <http://www.ardor.info/hh/>

³ ŠOFAR, Jakub. Česká literatura a internet. *Portál české literatury* [online]. Nedatováno. [cit 2007-02-10] Dostupný z WWW:

<<http://www.czlit.cz/main.php?pageid=25&PHPSESSID=406eb9fa459a437d379c64c5f8d0ac45>>

⁴ tamtéž

s magazínem *Dobrá adresa*, spolupracuji – od roku 2003 jako redaktor a od roku 2005 jako zástupce šéfredaktora.

Nejprve se pokusím vymezit, co to vlastně znamená „internetový literární časopis“, protože žádná obecně uznávaná definice dosud neexistuje. Pak načrtnu historii i současnost těchto periodik a podrobněji popíšu jednotlivé tituly. Internetové magazíny totiž nezmiňuje *Slovník českých literárních časopisů*⁵ ani například Lubomír Machala ve svém *Přehledu současných českých literárních a literárně zaměřených časopisů*⁶ - a vzhledem k proměnlivosti mediální krajiny v této oblasti i vzhledem k obecnému problému archivace elektronických médií hrozí, že některé tituly jednoduše zmizí. Dále se ve svojí práci zaměřím na formální znaky internetových literárních časopisů (složení redakcí, financování, čtenost), specifika (využívání možností nabízených www, potenciální problémy nového média...), zvláštní pozornost pak věnuji jejich vztahu k tištěným médiím.

Protože není k dispozici žádná odborná práce zabývající se přímo tímto tématem, budu vycházet především publicistických materiálů v tisku i na webu, které pak zkonfrontuji přímo s názory a zkušenostmi vydavatelů internetových titulů. Vedle nich jsem oslovil taky přes dvě desítky osobností ze světa tištěné literatury – nakladatele a redaktory časopisů; citace bez uvedení zdroje tedy budou pocházet z mojí, většinou e-mailové korespondence. Jsem si vědomý nebezpečí, které takový postup přináší: obraz internetového prostředí, vytvořený samotnými jeho protagonisty (resp. protagonisty „konkurenčních“ médií), musí být subjektivní a do určité míry zavádějící.⁷ Proto se pokusím, pokud to půjde, dát prostor protichůdným pohledům a jejich vzájemné konfrontaci.

V závěru svojí práce se pokusím zodpovědět dvě otázky: nakolik české internetové literární časopisy využívají možností nového média, a jakou roli hrají v kontextu současné české literatury.

1.2 Odchýlení od původních tezí

---

⁵ DOKOUPIL, Blahoslav (red.). *Slovník českých literárních časopisů, periodických literárních sborníků a almanachů 1945 – 2000*. Vyd. 1. Brno : Host; Olomouc : Votobia, 2002. 334 s. ISBN 80-7294-041-4 (Host : brož.), 80-7198-521-X (Votobia : brož.);

⁶ MACHALA, Lubomír. Přehled současných českých literárních a literárně zaměřených časopisů. *Dokořán*. Roč. 8, č. 30, s. 60 – 61.

⁷ srov. AUST, Ondřej. *Perspektiva internetových periodik v závislosti na jejich obsahu a míře ekonomické soběstačnosti, vývoj a budoucnost internetového obsahu zejména českých internetových periodik*. Praha : Karlova univerzita, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, Katedra žurnalistiky, 2004. 46 s. Vedoucí bakalářské práce: Jaroslav Kábele

Původně jsem měl v úmyslu věnovat stěžejní stat' magazínu *Dobrá adresa*, při sbírání materiálu jsem si ale uvědomil, že nepřiliš vysoký počet webových literárních titulů umožňuje zahrnout je do této práce všechny. Myšlenka na podrobnou analýzu *Dobré adresy* tedy ustoupila, naopak kapitola 3.0, představující jednotlivé časopisy, se výrazně rozrostla. Takové rozšíření předmětu zájmu umožní nejenom lépe postihnout obecná specifika internetových periodik, ale zároveň poskytnout komplexní přehled titulů, což se zdá užitečné zvláště vzhledem k výše zmíněné proměnlivosti internetového prostředí.

2. Definice

„I kdybychom se vyzbrojili velkou vytrvalostí, houževnatostí a trpělivostí, a při brouzdání po internetu třeba i pomyslným záchranným kolem, stěží bychom v českém kontextu vypátrali větší počet internetových literárních periodik. Naopak, při určité nadsázce můžeme jednoznačně konstatovat, že nejsou k mání skoro žádná - a potom vypočítat několik výjimek, k nimž nepochybně patří Dobrá adresa (ta ovšem není pouze literární), o původní české literatuře nikterak neinformující nebo doposud pramálo informující iLiteratura, dále se jen málo (bohužel!) obnovující Postmoderní revue - a snad ještě vsetínské Texty.“⁸ Toto vyjádření Vladimíra Novotného svědčí o tom, že informovanost o internetových časopisech není velká ani mezi literárními vědci a že bez základního vymezení, co je a co není internetový časopis, se nelze tímto tématem hlouběji zabývat.

Internetová periodika můžeme rozdělit do tří skupin:

1. „kopie (zrcadla) existujících médií, kdy jejich verze (...) je pouze převedena do digitální podoby a umístěna na internet;“⁹ jako příklady z oblasti literárních periodik uvedeme tituly obsažené v on-line archivu Ústavu pro českou literaturu¹⁰ nebo časopisy *Texty*¹¹ a *Obrácená strana měsíce*¹².

2. „internetové odnože již zavedených médií, které nejsou totožné s původní ‚tradiční‘ verzí, ve srovnání s ní přinášejí nové obsahy a plně využívají multimediálních možností internetové on-line žurnalistiky, v praxi se jim někdy říká on-line suplementy;“¹³ literární časopis, který by vyhovoval této definici, ne české síti nenajdeme – většina titulů nabízí na webu buď výběr z tištěné verze (*Host*¹⁴, *A2*¹⁵ aj.), nebo její kompletní obsah, nikdy však „nové obsahy“ (nepočítáme-li mezi nové obsahy samozřejmosti jako hypertextové odkazy na spřátelené stránky nebo archiv starších čísel).

---

⁸ NOVOTNÝ, Vladimír. Hle, nový internetový literární časopis. *Reflex Online* [online]. 22. 2. 2006 [cit 2007-04-22] Dostupný z WWW: <<http://www.reflex.cz/Clanek22814.html>>

⁹ OSVALDOVÁ, Barbora (red.). *Zpravodajství v médiích*. 1. vyd. Praha : Karolinum, 2001. 155 s. ISBN 80-246-0248-2

¹⁰ <http://archiv.ucl.cas.cz/>

¹¹ <http://www.inext.cz/texty/>

¹² <http://www.obracena-strana-mesice.cz/>

¹³ OSVALDOVÁ, Barbora (red.). *Zpravodajství v médiích*. 1. vyd. Praha : Karolinum, 2001. 155 s. ISBN 80-246-0248-2

¹⁴ <http://hostbrno.cz/casopis.php>

¹⁵ <http://www.tydenika2.cz/>

3. „periodika, která jsou vytvářena speciálně a výhradně pro umístění na internetu.“¹⁶

Do této kategorie patří internetové literární časopisy, které nás zajímají.

Hned v první kapitole jsme zmínili, že relevantní vymezení, co je a co není internetový literární časopis, prozatím neexistuje. Naším cílem není vypracovat slovníkové heslo, ale spíš vylučovací metodou ohraničit okruh našeho zájmu.

Jakub Šofar píše, „že je poměrně těžké definovat, co je internetový časopis, protože i pokud je dodržována periodicita (což je výjimkou), jedná se spíše o ‚otevřené‘ žurnály, do kterých jsou postupně přidávány příspěvky, které je pak možno vyhledávat i podle autorů, položek menu či dalšími způsoby.“¹⁷ Pod jeho článkem najdeme seznam hypertextových odkazů, rozdělený do dvou kategorií: „literární časopisy“ a „literární servery“¹⁸; pokusíme se dokázat, že citovaná Šofarova charakteristika popisuje spíš kategorii druhou.

Podobného zjednodušení se dopouští Martina Oplatková, když „internetové kulturní časopisy“ vymezuje výčtem „Totem, Písmák, Tramvaj načerno, Blueworld, Dobrá adresa, Litera, Poezie a Epika“¹⁹, z nějž pak jako nejvíc odlišné zdůrazňuje weby *Totem* a *Písmák*. I zde dochází ke smíšení pojmů „literární časopisy“ a „literární servery“, o jejichž vymezení se nyní budeme snažit.

Literární server může být obecně jakákoli webová stránka věnovaná literatuře, ovšem v kontextu internetových periodik chápeme literárními servery jako „kolektivní knihovny původní, ‚amatérské‘ tvorby.“²⁰ Jejich specifickou vlastností je odstranění hranice mezi autorem a čtenářem: každý, kdo se zaregistruje, může publikovat svoje literární (na některých serverech i výtvarná) díla a hodnotit díla ostatních. Z toho vyplývá i způsob redakční práce, zcela odlišný od tradičních časopisů: redaktori literárních serverů mají například právo odstraňovat nevhodné příspěvky, jejich zásahy však pro existenci serveru nejsou nezbytné; což naznačuje i skutečnost, že „TOTální E Magazin“ *Totem* dokázal víc než rok fungovat bez

---

¹⁶ OSVALDOVÁ, Barbora (red.). *Zpravodajství v médiích*. 1. vyd. Praha : Karolinum, 2001. 155 s. ISBN 80-246-0248-2

¹⁷ ŠOFAR, Jakub. Česká literatura a internet. *Portál české literatury* [online]. Nedatováno. [cit 2007-02-17] Dostupný z WWW: <<http://www.czlit.cz/main.php?pageid=25&PHPSESSID=406eb9fa459a437d379c64c5f8d0ac45>>

¹⁸ tamtéž

¹⁹ OPLATKOVÁ Martina. *Internetový kulturní časopis Totem a komunita kolem něj*. Praha : Karlova univerzita, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, Katedra žurnalistiky, 2004. 67 s. Vedoucí diplomové práce: Tomáš Mrkvička;

<http://www.totem.cz/>, <http://www.pismak.cz/>, <http://www.tramvaj.cz/>, <http://www.dobraadresa.cz/>, <http://www.litera.cz/>, <http://www.poezie.cz/main.php?task=index>, <http://epika.cz/>

²⁰ ŠOFAR, Jakub. Česká literatura a internet. *Portál české literatury* [online]. Nedatováno. [cit 2007-02-17] Dostupný z WWW:

<<http://www.czlit.cz/main.php?pageid=25&PHPSESSID=406eb9fa459a437d379c64c5f8d0ac45>>

šéfredaktora – Martina Oplatková proto považuje šéfredaktorský post především za snahu přiblížit se klasickým časopisům²¹. Z jejího výše zmíněného seznamu bychom mezi literární servery zařadili projekty *Písmák*, *Totem*, *Blueworld*, *Literra*, *Poezie* a *Epika*; k nim bychom přidali alespoň *Liter.cz*²², nejnavštěvovanější literární server na českém internetu.²³

Naproti tomu internetové literární časopisy odpovídají tvrzení Jana Jiráka a Barbary Köpplové o webových periodících obecně; „jsou vývojově spjaty s předlohami dostupnými v tradiční mediální nabídce a pouze k jejímu rozšiřování využívají možnosti digitálního propojení ke zpřístupnění zpětnovazebních procesů (...) a k rozšíření nabídky dodatečných informací (zpřístupněním archivů a databází).“²⁴

Od literárních serverů se časopisy liší především těmito znaky:

1. autoři a čtenáři mají zřetelně rozdělené role;
2. výběr (a případná úprava) příspěvků je v rukou redakce;
3. vedle beletrie zde bývají zastoupeny i různé publicistické žánry (nejčastěji kritika a recenze, dále interview, řidčeji reportáž nebo esej);
4. můžeme mluvit o klasické periodicitě vydávání – internetové literární časopisy obvykle vycházejí jako série uzavřených čísel.

Ze seznamu Martiny Oplatkové sem tedy patří *Dobrá adresa* a (dnes již nevycházející) *Tramvaj načerno*; ze současných titulů zmíníme ještě *Divoké víno*, *Obšťastník*, *Téma*, *Almanach Wagon* a nově (od roku 2007) i *Aluzi*.²⁵

Samostatnou pozornost by zasloužily projekty, které nejsou amatérskými literárními servery ani klasickými časopisy – na mysl máme především projekty *iLiteratura* a *Portál české literatury*²⁶. Do této práce nezařadíme ani literární weblogy – *Čmelák a svět*, *Poezie (nejen) pro všední den* nebo *Malý čtenář*²⁷. Takové rozhodnutí je samozřejmě subjektivní a diskutabilní.

Spíš pro úplnost dodáme, že nás zajímají česká periodika, a nebudeme tedy věnovat pozornost zahraničním projektům.

---

²¹ OPLATKOVÁ Martina. *Internetový kulturní časopis Totem a komunita kolem něj*. Praha : Karlova univerzita, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, Katedra žurnalistiky, 2004. 67 s. Vedoucí diplomové práce: Tomáš Mrkvička

²² <http://liter.cz/>

²³ viz <http://www.toplist.cz/stat/77446>

²⁴ JIRÁK, Jan, KÖPPLOVÁ, Barbara. *Média a společnost*. Vyd. 1. Praha : Portál, 2003. 207 s. ISBN 80-7178-697-7

²⁵ <http://www.divokevino.cz/>, <http://obstastnik.divno.cz/>, <http://www.gasbag.wz.cz/tema/index3.htm>, <http://www.almanachwagon.cz/>, <http://www.aluze.cz/>

²⁶ <http://www.iliteratura.cz/>, <http://www.czlit.cz/main.php>

²⁷ <http://zebry.cz/cmekaskvet.cz/>, <http://poeticno.kotrla.com/weblog.php>, <http://www.malyctenar.bloguje.cz/>

3. Přehled titulů

Vývoj nových technologií i vztahu společnosti k nim postupuje rychlostí, která nám umožňuje mluvit o době před deseti lety jako o „internetovém pravěku“²⁸. Miroslav Vejlupek si všímá pozoruhodného protikladu tohoto období: „tvůrci znalí kumštu slovesné tvořivosti jsou povětšinou nezpůsobilí pohybovat se v kyberprostoru, a naproti tomu technicky adaptabilním literárním benjamínkům se nedostává kvalifikace literární, a to namnoze ani té nejzákladnější, teoreticky soustavou škol garantované.“²⁹ Pavel Kotrly zase popisuje formální nedostatky rané internetové literární tvorby: „Ohlédneme-li se zpět, vidíme sice stránky se strašným designem, plné chyb typografických, pravopisných, syntaktických, nefungujících odkazů a s velmi malou informační hodnotou, ale přesto svými čtenáři navštěvované.“³⁰

V této kapitole představíme konkrétní literární časopisy od éry „internetového pravěku“ až do roku 2007. Při jejich hledání vycházíme kromě autopsie především ze soupisů na *Portálu české literatury*³¹ a v „rozcestníku“ Pavla Kotrly *Potápěč*³², dále využíváme internetových vyhledávačů³³ a hypertextových odkazů na „spřátelené stránky“ přímo uvnitř časopisů.

Při představování jednotlivých titulů se orientačně řídíme strukturou hesel ve *Slovníku českých literárních časopisů, periodických literárních sborníků a almanachů 1945 – 2000*³⁴. „Textová část (hesla) má poměrně volnou stavbu, která umožňuje přihlížet k zvláštnostem jednotlivých časopisů (...). Přesto je zprostředkování některých zásadních údajů do jisté míry formalizováno.“³⁵ V prvním odstavci zmíníme titul, podtitul, rok vzniku (ev. i zániku), sdělení o periodicitě, jména tvůrců časopisu, případně taky základní programové zaměření apod.³⁶ V dalších odstavcích se zaměříme na celkový profil titulu, hlavní přispěvatele, typy příspěvků, popis rubrik či další specifika.³⁷ Tuto strukturu nedodržujeme ve výjimečných případech³⁸ a

---

²⁸ KOTRLO, Pavel. Zápisník Pavla Kotrly : Návrat do minulosti. *Host*. Roč. 20. č. 7, s. 27. ISSN 1211-9938

²⁹ VEJLUPEK, Miroslav. Český elektronický almanachismus. *Tvar*. Roč. 11, č. 15., s. 5. ISSN 0862-657X

³⁰ KOTRLO, Pavel. Zápisník Pavla Kotrly : Návrat do minulosti. *Host*. Roč. 20. č. 7, s. 27. ISSN 1211-9938

³¹ <http://www.czlit.cz/main.php?pageid=25>

³² <http://kotrlo.com/frogman/>

³³ především <http://www.google.cz/>

³⁴ DOKOUPIL, Blahoslav (red.). *Slovník českých literárních časopisů, periodických literárních sborníků a almanachů 1945 – 2000*. Vyd. 1. Brno : Host; Olomouc : Votobia, 2002. 334 s. ISBN 80-7294-041-4 (Host : brož.), 80-7198-521-X (Votobia : brož.)

³⁵ tamtéž

³⁶ nikoli však nutně v tomto pořadí

³⁷ totéž

³⁸ například v magazínu *Tramvaj načerno* struktura rubrik úzce souvisí s periodicitou titulu, proto je zmíníme již v prvním odstavci

dále u titulů, které se vymykají z okruhu našeho zájmu, ale přesto jsme se rozhodli je alespoň okrajově zmínit.

Problém, symptomatický pro internetový labyrint obecně, vyvstává při výčtu autorů jednotlivých periodik. Jména zavedených, někdy dokonce čítankových autorů se zde ocitají vedle jmen tvůrců sotva zletilých, s ryze amatérským přístupem k literatuře. Pro zachování základních proporcí (i pro udržení smysluplného rozsahu této práce) je nutné přistoupit k výběru a eliminovat autory, jejichž místo v kontextu současné české literatury považujeme za zcela okrajové. Tím se samozřejmě automaticky dostáváme na nejistou půdu subjektivního hodnocení. „Je pochopitelné, že periodika nevelká rozsahem a vycházející jen po krátkou dobu jsou ve značné ‚výhodě‘: výčet příspěvatelů i všech ostatních dat může být i při malém rozsahu hesla poměrně úplný.“³⁹

Texty

V roce 1995 se na internetu objevil první literární časopis – vsetínský čtvrtletník *Texty* vedený Pavlem Kotrlou. Jde však o elektronické „zrcadlo“ tištěného titulu; jako klasický časopis vnímá *Texty Slovník českých literárních časopisů*⁴⁰ i příručka *Česká literatura ve zkratce*⁴¹, proto jsme je v předchozí kapitole zařadili mezi „kopie existujících médií“ a proto se jim taky nebudeme dál věnovat. „Přece jenom mám dojem, že klasická podoba knihy a časopisů stále nabízí něco odlišného a něco navíc,“ říká sám šéfredaktor. „Nic nebrání tomu, aby existovaly paralelně vedle sebe obě možnosti - klasická i elektronická. Pro čtenáře a autory samotné to může být jenom přínosem.“⁴² Zmíníme jen, že webové *Texty* obsahují hypertextové odkazy na další literární aktivity Pavla Kotrly: „Ukázalo se (...), že čtvrtletní periodicitu je pro internetové čtenáře nedostačující. Cítil jsem potřebu stránky nějak zatraktivnit, a tak začaly postupně vznikat další projekty.“⁴³ Patří mezi ně již výše zmíněný *Potápěč*, rozcestník usnadňující orientaci ve světě literatury na internetu, nebo *Scriptorium*⁴⁴, „virtuální knihovnička rukopisů“. S obsahem časopisu však tyto projekty nesouvisejí.

---

³⁹ DOKOUPIL, Blahoslav (red.). *Slovník českých literárních časopisů, periodických literárních sborníků a almanachů 1945 – 2000*. Vyd. 1. Brno : Host; Olomouc : Votobia, 2002. 334 s. ISBN 80-7294-041-4 (Host : brož.), 80-7198-521-X (Votobia : brož.)

⁴⁰ tamtéž; slovník nevěnuje *Textům* samostatné heslo, ale řadí je v úvodu mezi „oblasti, které slovník nezpracovává“ – *Texty* jsou zde zmíněny jako zástupce časopisů, které „svým významem nepřekročily hranice výchozího regionu nebo uzavřeného příspěvatelského okruhu“

⁴¹ HANUŠKA, Petr; NOVOTNÝ, Vladimír. *Česká literatura ve zkratce 4 : Období od poloviny 40. let do současnosti*. Praha : Brána : Knižní klub, 2001. 215 s. ISBN 80-242-0587-4 (Euromedia Group - Knižní klub : váz.), 80-7243-115-3 (Brána : váz.)

⁴² <http://www.inext.cz/texty/press/fried.html>

⁴³ tamtéž

⁴⁴ <http://www.inext.cz/texty/Book/skript.html>

Magazlín

V roce 1996 vznikl v Kuřimi měsíčník *Magazlín*⁴⁵, pravděpodobně první čistě internetový kulturní časopis. Vyšlo celkem devatenáct čísel, poslední v polovině roku 2000. Vydával ho hudební publicista Jiří „moravský“ Brabec, který v něm sice dával prostor především folkové a trampské hudbě, ale bohatě zastoupena zde byla i literatura. Téměř výhradním autorem časopisu byl on sám. („Pochopitelně že v něm ‚tisknu‘ i články jiných, ať už zajímavé práce z literárních soutěží, tak i naopak třeba ukázky neuvěřitelných literárních paskvilů s vlastním komentářem.“⁴⁶)

Kritické reflexe a ukázky ze současné knižní produkce přinášela rubrika *Kniha pro mne*, kde se objevilo devatenáct recenzí odborných i publicistických knih a světové i české beletrie (viz například sbírku Miroslava Holuba *Znamení Sysifovo* /č. 14/ nebo *Romské pohádky* Mileny Hübschmanové /č. 19/). V rubrice *Samizdat* Brabec představil postupně sedm děl „vydaných něčím vlastním nákladem“. Začínající autoři obecně dostali v *Magazlínu* velký prostor – vedle *Samizdatu* i v rubrikách *Junior*, *Zelené vavříny* a *Magsyas*. „Pak bych také chtěl spolu s kolegy pomoci nějaké literární soutěži pro mladé, kde by všechny příspěvky byly na síti dostupné. Myslím si, že tohle je jedna z nejvýznamnějších možností, jak může Internet pomoci literatuře. Jsem si totiž vědom, že ji jistou povrchností i posouvá někam, kde se mi to moc nelíbí,“⁴⁷ vysvětluje svůj přístup Brabec.

Jeho spolupracovníci František Horka a Jiří Dynka vytvořili přílohy, „které jsou většinou multimediálnější a obsahují zpravidla buď literární debuty, nebo všelijaké pozapomenuté drobnosti mistrů.“⁴⁸ Právě hypertextové odkazy na tyto přílohy (pro příklad uvedeme „elektronickou“ básnickou sbírku Pavly Šuranské *S ostrými hroty*⁴⁹) tvoří dodnes cennou součást *Magazlínu*.

Tramvaj načerno

V letech 1998 až 2007 vycházel „magazín o literatuře, poezii, názorech a o lidech“ *Tramvaj načerno*, nejprve jako čtrnáctideník, od roku 2000 jako týdeník a od roku 2002 téměř denně prostřednictvím pravidelných rubrik: pondělí – *Poezie*, úterý – *AD blok* („poznámky a komentáře k událostem ze světa marketingové komunikace i pohled pod pokličku médií“),

---

⁴⁵ <http://magazlin.zln.cz/>

⁴⁶ <http://www.inext.cz/texty/press/fried.html>

⁴⁷ tamtéž

⁴⁸ tamtéž

⁴⁹ <http://magazlin.zln.cz/suranska/index.htm>

středa – *Próza*, čtvrtek – *Poezie*, neděle – *Nedělníček* („lehce žertovná, nebo i zcela vážná tečka týdne“). Magazín obsahoval též rubriky nepravidelné, z nichž literatuře se věnovaly především recenzi *Křižovatky* a *Električka načerno* určená pro tvorbu slovenských autorů.⁵⁰ Šéfredaktorem byl nejdřív Pavel Daniel, později Zdeněk Fekar a nakonec od roku 2005 Robert Hladil. Časopis vydávali původně sami členové redakce, v roce 2004 vydávání převzalo občanské sdružení *Tramvaj načerno* v čele s Bedřichem Jatelinou. „Posláním sdružení bylo podporovat poetickou, prozaickou a publicistickou tvorbu amatérských i profesionálních autorů a pluralitní výměnu informací a názorů přinášejících pohled na dění ve společnosti očima českých občanů, českých krajanů, ale i cizinců zajímajících se o český jazyk či společnost.“⁵¹

Asi jediným autorem publikujícím v *Tramvaji načerno*, kterého lze označit přívlastkem „profesionální“, je Zdeněk Rosenbaum (dodejme však, že v časopisu publikoval pouze jednou). Většina z téměř dvou stovek příspěvů *Tramvaje načerno* pak patří spíše do oblasti literatury amatérské;⁵² jmenujeme z nich aspoň Zoru Šimůnkovou a Patrika Linharta. Pozornost si zaslouží věkové rozpětí autorského okruhu časopisu; Vladimír Vacátko, jeden z nejmladších zastoupených tvůrců, se narodil v roce 1985, naproti tomu příspěvatel ukrytý pod přezdívkou J. J. Albireo už dosáhl důchodového věku.

Tramvaj načerno se svým pojetím blížila klasickým literárním serverům: jak je patrné z výše zmíněného, otevírala se širokému spektru autorů, nebránila se ani prostoupení rolí autora a čtenáře („Virtuální dveře literárně společenského časopisu *Tramvaj načerno* jsou skutečně otevřeny všem, kdo na jeho stránkách chtějí publikovat své práce nebo názory, ale dokonce i těm, kteří chtějí vytvořit a vést vlastní rubriku.“⁵³) a zároveň inklinovala k překročení tradiční časopisecké koncepce směrem k uživatelské komunitě⁵⁴; na stránkách *Tramvaje načerno* dokonce existuje dodnes využívaná „seznamka“⁵⁵ - že v ní nejde jen o touhu po literárních stycích, dokládá aktuální inzerát (27. 2. 2007), jehož pisatel u potenciální partnerky vítá mimo jiné „zájem o submisivitu a dominanci, příp. SM v sexu pro zpestření.“⁵⁶

⁵⁰ úplný seznam rubrik dostupný na <http://www.tramvaj.cz/schema.htm>

⁵¹ <http://www.tramvaj.cz/press/TN07001.pdf>

⁵² rozlišení amatérských a profesionálních autorů je velice subjektivní, protože skutečných profesionálů (tedy lidí, kteří se psaním literatury živí) žije v českém prostředí jenom několik... přesto však existuje jakási obecně uznávaná představa (z níž ostatně vycházíme i my, například když chápeme literární servery jako „knihovny amatérské tvorby“)

⁵³ <http://www.tramvaj.cz/about.htm>

⁵⁴ srov. OPLATKOVÁ Martina. *Internetový kulturní časopis Totem a komunita kolem něj*. Praha : Karlova univerzita, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, Katedra žurnalistiky, 2004. 67 s. Vedoucí diplomové práce: Tomáš Mrkvička

⁵⁵ <http://www.tramvaj.cz/seznamka.htm>

⁵⁶ http://www.blueboard.cz/kniha_0.php?hid=divnfimka8k6xo4th1vx633vm541kvp

Na druhou stranu má *Tramvaj načerno* přiděleno mezinárodní standardní číslo seriálových publikací ISSN (International Standard Serials Numbering)⁵⁷, o důležitých událostech kolem magazínu informovali vydavatelé pomocí tiskových zpráv, a dokonce nabízeli i možnost inzerce. Tyto skutečnosti, mezi českými internetovými literárními časopisy výjimečné, svědčí o „profesionálním“ přístupu tvůrců *Tramvaje načerno* a v souvislosti s jejím „amatérským“ zacílením jí zajišťují zajímavé postavení v kontextu internetových literárních periodik.

Cafe Irreal

Od roku 1999 existuje *Cafe Irreal*⁵⁸, revue s podtitulem „international imagination“, věnovaná poetice irealismu. Do roku 2005 vycházela dvakrát ročně, od té doby se objevuje čtyřikrát do roka. *Cafe Irreal* se vymyká z okruhu našeho zájmu, protože jde o zahraniční projekt. Zmíníme jen, že zahrnuje i zkrácenou českou verzi⁵⁹, která obsahuje některé do češtiny přeložené anglické příspěvky, a že naopak do angličtiny byly v *Cafe Irreal* přeloženy texty celkem sedmnácti tuzemských autorů, včetně Jiřího Kratochvila (číslo 12), Alexandry Berkové (č. 15), Věry Chase (č. 3) či Mariana Pally (č. 1); nemluvě o tom, že stránky *Cafe Irreal* pod titulkem „other, not necessarily irreal, items of interest on this web site“ obsahují obsáhlé materiály o českém poetismu⁶⁰ a o spisovateli Josefu Nesvadbovi⁶¹.

Dobrá adresa

V roce 2000 vyšlo první číslo kulturně-společenského měsíčníku *Dobrá adresa* (ačkoli přípravné nulté číslo se objevilo už v roce předchozím), vydávaného občanským sdružením Přátelé Dobré adresy. Původní šéfredaktor Radim Kopáč po několika měsících předal vedení časopisu Štefanu Švecovi. Redakcí prošla téměř dvacítka osobností, například Vladimír Novotný, Kateřina Rudčenková, Viki Shock nebo Jakub Šofar; časopis má i jazykového redaktora (v současnosti Pavel Voňka). *Dobrá adresa* vychází ve formátu PDF⁶², spíš než o

---

⁵⁷ vedle *Tramvaje načerno* číslo ISSN vlastní i tituly *Divoké víno*, *Téma* a *Obšťastník*; dodejme hned, že tento fakt sice svědčí o seriózním přístupu vydavatelů, o časopisu samotném však nic nevyovídá: „ISSN je (...) přiděleno vždy, když vydavatel na jeho přidělení trvá.“ (BAYER Jan, JEŘÁBKOVÁ Eva. Elektronické časopisy a systém ISSN: second edition. *Ikaros* [online]. roč. 3, č. 9 [cit. 2007-01-27]. Dostupný na WWW: <http://www.ikaros.cz/node/425>)

⁵⁸ <http://home.sprynet.com/~awhit/index.htm>

⁵⁹ <http://home.sprynet.com/~awhit/czechtr.htm>

⁶⁰ <http://home.sprynet.com/~awhit/poetist.htm>

⁶¹ <http://home.sprynet.com/~awhit/nesvadba.htm>

⁶² PDF (zkratka anglického názvu Portable Document Format – *Formát pro přenositelné dokumenty*) je souborový formát vyvinutý firmou Adobe pro ukládání dokumentů nezávisle na softwaru i hardwaru, na kterém

internetovém časopisu by se tedy dalo mluvit o časopisu šířeném prostřednictvím internetu. Technicky je jeho příprava obdobná jako u tištěných titulů, „texty (jsou) lámány obvyklým způsobem (včetně titulků, řezu, typu atd.)“⁶³

Dobrá adresa se profiluje jako magazín „kulturně-společenský“, vedle literatury se věnuje i divadlu, výtvarnému umění, hudbě nebo filmu, ale například i reflexím médií či historickým studiím. Prostor dostávají různé publicistické žánry, glosy, recenze, kritiky, fejetony, rozhovory, klasické články, eseje a občas taky cestopisné reportáže. Součástí jednotlivých čísel bývají tematické přílohy.

Literatuře se *Dobrá adresa* původně věnovala především recenzemi – jistě i díky hojnému zastoupení literárních kritiků v redakci (Novotný, Kopáč, Šofar, Švec). V současné koncepci časopisu, dle slov Štefana Švece, „kritika trochu ustoupila původní tvorbě. (...) Ale není to nic definitivního, možná se zanedlouho ze stepi přizene stádečko mladých recenzentů a reflexe časopis zase ovládne, jako už se to stalo už několikrát.“⁶⁴ Publikování beletrie se v minulosti věnovaly speciální rubriky (*Co se chystá* /ukázky z básnických sbírek připravovaných nakladatelstvími k vydání/, *Představujeme...* nebo *Literaturistický průvodce Štěpána Kučery* /obě věnované mladým nezavedeným autorům/), nyní se básně i próza na stránkách časopisu objevují „volně“.

V magazínu publikovali někteří tvůrci střední a starší generace – Viola Fischerová (č. 6/2000), Emil Hakl (č. 12/2000), Ivan Wernisch (č. 3-4/2001), Pavel Řezníček (č. 6/2001), Milan Ohnisko (11/2005), Pavel Brycz nebo Ludvík Středa (oba v č. 12/2006) -, především se ale *Dobrá adresa* orientuje na nastupující generaci literátů. „Sami (se) ozývají lidé s texty, z nichž některé jsou překvapivě dobré. Jiné autory nacházíme sami a snažíme se je oslovit, protože nás zaujali,“⁶⁵ popisuje redakční přístup Štefan Švec. Mezi „kmenové autory“ - beletristy patří vedle některých členů redakce například Tomáš Koloc či Marcela Pátková. Časopis dává prostor taky fejetonu (Jan Hanzl), původní komiksové tvorbě (Canny, neboli Jakub König) a eseji (Jan Stern).

Clinamen

---

byly pořízeny. Soubor typu PDF může obsahovat text i obrázky, přičemž tento formát zajišťuje, že se libovolný dokument na všech zařízeních zobrazí stejně. Zdroj: http://cs.wikipedia.org/wiki/Portable_Document_Format

⁶³ ŠOFAR, Jakub. Česká literatura a internet. *Portál české literatury* [online]. Nedatováno. [cit 2007-03-03] Dostupný z WWW:

<<http://www.czlit.cz/main.php?pageid=25&PHPSESSID=406eb9fa459a437d379c64c5f8d0ac45>>

⁶⁴ KOPÁČ, Radim. Je dobře, že internet ještě nikdo nedokázal ani trochu zkrotit : Rozhovor se Štefanem Švecem. *Portál české literatury* [online]. 23. 2. 2007 [cit 2007-03-03] Dostupný z WWW:

<http://www.czlit.cz/main.php?pageid=4&news_id=800>

⁶⁵ tamtéž

V 2001 přešel na internet „patafyzický občasník“ *Clinamen*⁶⁶, aby se po čtyřech letech a sedmi digitálních číslech vrátil zpátky do tištěné podoby. Časopis „uveřejňuje literární tvorbu, koláže, kresby a společenské reflexe české patafyzické komunity s exkurzy do tvorby předešlých patafyzicko-surrealistických generací u nás i v zahraničí.“⁶⁷ *Clinamen* sdílí doménu se stejnojmenným „patafyzickým“ nakladatelstvím (a taky s dalšími projekty spojenými hlavně se sdružením Federace nezávislých spisovatelů /FNS/, s nimiž kromě personálního propojení nemá mnoho společného). Redakci časopisu tvoří Eduard Vacek (zároveň prezident FNS), Radim Kopáč, Viki Shock (v tiráži někdy uváděný jako „Viky Šok“), Daniel Štverák a Ivo Medek Kopaninský. V této práci se soustředíme pouze na sedm čísel, která vznikla jako čistě internetová.

Autorsky v nich nejvíc prostoru dostali členové redakce, kteří publikovali beletrii (jako beletrista se představil taky Radim Kopáč) i tematické studie. Mezi dalšími přispěvateli se objevili například Boris Hybner (č. 2, spolu s Josefem Platzem a Richardem Rýdou), Jiří Rulf (č. 5), Svatava Antošová nebo Patrik Linhart (oba č. 6). *Clinamen* převzal taky letité texty spisovatelů, kteří se svým citem pro absurditu přiblížili poetice časopisu - Karla Hynka (č. 2), Ivana „Magora“ Jirouse (č. 3) anebo autorů Patafyzického kolegia Teplice (č. 5 a 7). Tvůrci magazínu publikovali i příspěvky z periodického almanachu *PAKO* (č. 3 a 5), který je přímým předchůdcem *Clinamenu* (a v současnosti, kdy bylo vydávání *PAKA* obnoveno, existují oba tituly vedle sebe, spojené kromě společné poetiky i osobností Eduarda Vacka).

Obšťastník

Ve stejném roce jako *Clinamen* začal vycházet *Obšťastník*, „neperiodikum pro masy“. V tomto podtitulu cítíme ironii, protože *Obšťastník* je časopis velice malý – rozsahem jednotlivých čísel i počtem čtenářů (návštěvností internetových literárních časopisů se budeme podrobněji zabývat v kap. 4.1). Do současné doby připravili jeho tvůrci, Michal Staša a Petr Černoch, třináct vydání.

„Z počátku vycházel (*Obšťastník*) především jako medium amatérské tvorby doplněné známými autory. Záhy se nicméně začal objevovat nový rys *Obšťastníku* — autorský pelmel dojmů, jenž přetrvává dodnes. Původní idea — pobavit — se obvykle neztrácí,“⁶⁸ prohlašují editoři, kteří jsou zároveň nejčastěji zastoupenými autory „amatérské tvorby“. Literatuře se

⁶⁶ <http://www.czecharts.com/casopis>

⁶⁷ ŠOFAR, Jakub. Česká literatura a internet. *Portál české literatury* [online]. Nedatováno. [cit 2007-03-03] Dostupný z WWW:

<<http://www.czlit.cz/main.php?pageid=25&PHPSESSID=406eb9fa459a437d379c64c5f8d0ac45>>

⁶⁸ <http://obstastnik.divno.cz/index.php?cislo=100000>

věnují rubriky *Poezie* a *Texty* (v dřívějších číslech pojmenovaná *Próza*, ještě dříve *Povídky*), připravované způsobem, jež lze označit jako „výpisky z četby“⁶⁹. Editoři konfrontují texty známých (čítankových) autorů se současnou tvorbou: v čísle 13 se tak v rubrice *Poezie* vedle sebe ocitli Vít Kremlička, František Gellner, Jan Zábřana, Josef Hora, Rubén Darío a Marcela Pátková.

„Autorský pelmel dojmů“, jež Staša s Černochem zmiňují ve výše citovaném prohlášení, nachází prostor v rubrikách původně pojmenovaných *Dojmy* a *Zbytky*, později (od č. 9) *Pele-mele* a *Mimo?*, v současnosti (č. 13) pak *Pelmele*. Od č. 9 se na stránkách časopisu objevuje i *Komiks*. Ani jedna z těchto rubrik však nemá s literaturou mnoho společného, snaží se spíš o naplnění „původní ideje“ časopisu – „pobavit“.

Poietikon

Třetím titulem z roku 2001 je občasník *Poietikon*⁷⁰ (pův. *Poitikon*); dosud poslední, patnácté číslo pochází z konce roku 2005. Tvůrci revue Michal Macura a Ladislav Beneš vyšli z představy „studentského literárního žurnálu“⁷¹, kde by publikovali tvorbu svoji a svých přátel. Časopis prošel postupně mnoha proměnami, a jestliže jeho začátek připomínal ze všeho nejvíc „studentskou recesi“, poslední čísla byla po formální i obsahové stránce značně ukázněnější.

Koncepce byla podobná jako u *Obšťastníku*: dva redaktoři – a zpočátku i výhradní autoři – publikovali beletrii v rubrikách *Poesie* a *Próza* (stejně jako v případě *Obšťastníku*, i zde se názvy rubrik často měnily /*Básně*, *Próza*; *Poesie*, *Prósa*; *Básničky*, *Próza* atd./). Z dalších autorů jmenujeme alespoň Marii Šťastnou (č. 14⁷² a 15), Mikuláše Bryana (č. 15) a Ondřeje Lipára (č. 4 a 15). Také v *Poietikonu* se objevily „výpisky z četby“, konkrétně básně Jaroslava Seiferta, Williama Blakea (oba v č. 6) a Petra Cincibucha (č. 7).

Z *Obšťastníku* si pro *Poietikon* můžeme půjčit i výraz „autorský pelmel dojmů“, abychom lapidárně shrnuli obsah rubriky *Kritiky*, *úvahy*, která se postupně vyvíjela pod různými názvy, aby nakonec úplně zanikla.

Narážíme ovšem i na příspěvky z ustálených rubrik vybočující (v č. 5 interview s Jiřím Žáčkem; celé číslo 10 inspirované avantgardní školou Bauhaus a vydané navíc výlučně ve

---

⁶⁹ ŠOFAR, Jakub. Česká literatura a internet. *Portál české literatury* [online]. Nedatováno. [cit 2007-03-04] Dostupný z WWW:

<<http://www.czlit.cz/main.php?pageid=25&PHPSESSID=406eb9fa459a437d379c64c5f8d0ac45>>

⁷⁰ <http://volny.cz/poietikon/>

⁷¹ <http://www.volny.cz/poitikon/cislo2/>

⁷² číslo 14 oficiálně nevyšlo, protože bylo podle redaktorů „nedochůdčí“, v archivu časopisu však existuje: <http://www.volny.cz/poietikon/cislo14/>

formátu PDF...). Nejednoznačná a proměnlivá byla taky grafická úprava časopisu - v historii *Poietikonu* nenajdeme dvě čísla, která by vypadala stejně (na první číslo kvůli nekvalitní podobě stránek autoři dokonce ani neodkazují v archivu časopisu). Nicméně, jak jsme již poznamenali, v pozdějších číslech se jeho koncepce poněkud ustálila.

Z našeho úhlu pohledu je zajímavé, že časopis (od č. 12) navázal úzkou spoluprací s literárním serverem *Blue World*⁷³. A taky že se v *Poietikonu* objevil weblog *Letec*⁷⁴, „kritické přemýšlení o českém literárním internetu“ (č. 13); Ladislav Beneš v něm postupně reflektoval deset literárních projektů na českém internetu včetně časopisu *Divoké víno*. Zmíníme ještě, že novější čísla *Poietikonu* (od č. 12) obsahovala průběžně aktualizovanou rubriku novinek věnovaných dění v časopisu i mimo něj (poslední, z ledna 2006, upozorňuje na literární soutěž Ortenova Kutná Hora).

Divoké víno

V roce 2002 obnovil „samozvaný šéfredaktor“ Ludvík Hess na internetu vydávání časopisu *Divoké víno*, revue mladých autorů, která ve své původní, tištěné verzi existovala mezi roky 1964 až 1972 (po dvou letech se časopis vrátil ještě několika čísly pod „krycím“ názvem *Almanach mladých autorů*). Internetové pokračování vycházelo ve dvoutříměsíční periodicitě a kontinuitu s jeho tištěným předchůdcem Ludvík Hess zdůraznil podtitulem „literární časopis založený v roce 1964“. Hess připravil 27 čísel – poslední z nich vyšlo v únoru 2007 – a jako vyvrcholení celého projektu sestavil knižní antologii zahrnující texty z první i druhé etapy *Divokého vína*⁷⁵. Pak se však rozhodl pokračovat: „Vydal jsem 28. číslo novodobého Divokého vína, přestože jsem měl několik let dopředu spočítáno, že čísel vyjde jen 27. (...) Jenže mi přišly básničky a prózy od dvacítky dobrých autorů, Jirka Žáček, Karel Sýs a Jarda Holoubek je třeba napsali speciálně pro tohle číslo.“ Jestli se objeví ještě další pokračování, neví prozatím ani sám šéfredaktor.

„Těší mě ten kontrast, srovnání minulosti se současností,“⁷⁶ vysvětluje Hess, proč časopis rozdělil do dvou stěžejních rubrik: *60. léta* (resp. *70. léta*) a *Současná tvorba* (tohle rozdělení se ovšem objevilo až v čísle 6, prvních pět elektronických čísel obsahovalo všechny příspěvky dohromady pod titulkem *Autoři čísla*). Do první rubriky „samozvaný šéfredaktor“

⁷³ <http://www.blueworld.cz/main.php>

⁷⁴ <http://www.volny.cz/poietikon/letec/>

⁷⁵ HESS, Ludvík (red.). *Divoké víno 1964 – 2007 : antologie*. Vyd 1. Praha : Sloart : Národní knihovna České republiky, 2007. 495 s. ISBN 978-80-7209-897-2 (Sloart : váz.), 978-80-7050-000-2 (Národní knihovna ČR : váz.)

⁷⁶ KUČERA Štěpán. Krmení krav mi nevadilo : Rozhovor s Ludvíkem Hessem. *Salon, literární příloha Práva*. Roč. 17, č. 27, s. 4. ISSN 1211-2119

převzal texty z původního tištěného časopisu – mezi autory figurují z generace 60. let třeba Václav Hrabě, Jiří Žáček, Karel Sýs, Vladimíra Čerepková nebo Boris Hybner, ze starších tvůrců Jana Černá Krejcarová, Vladimír Holan či Bohuslav Reynek. Ve druhé rubrice pak publikoval současnou tvorbu autorů generace 60. let – svoje aktuální texty tu zveřejnili například Jiří Žáček, Karel Sýs (oba patřili k nejčastějším, a dá se říci pravidelným přispěvatelům elektronické verze), Petr Cincibuch, Miloň Čepelka, Vladimír Merta či Pavel Verner –, ale taky práce dnešních mladých autorů – z nich jmenujeme aspoň Terezu Šimůnkovou, Petra Zemka nebo Adélu Irmu Miencilovou. Celkem na stránkách elektronického *Divokého vína* publikovaly čtyři stovky autorů.⁷⁷

Od čísla 12 se nepravidelně objevovala „staronová rubrika“ *Erotický démon*, kterou zaplňovala zpravidla milostná poezie, v číslech 13 – 15 byly tři texty zařazeny pod hlavičku *Fejeton* a od 16. čísla vycházely dvě nové rubriky - poněkud ironický *Poetický démon*, určený příspěvkům s „kouzlem nechtěného“, a naproti němu *Objev čísla*, jehož zacílení dostatečně vysvětluje sám název. Každé vydání doprovázely vzpomínky Ludvíka Hesse na *Divoké víno* 60. a 70. let a události kolem něj.

Dlaň

V roce 2002 vznikla i nepravidelná internetová příloha *Obrysu-Kmene* (literární přílohy *Haló novin*) nazvaná *Dlaň*⁷⁸. Skončila po osmnácti číslech na konci roku 2005. „Vycházet přestala proto, že už jsme nezvládali její personální zabezpečení. *Obrys-Kmen* je pro nás přednější a i jeho provoz stojí vesměs na dobrovolnické bázi,“ vysvětluje Michal Polický, který měl spolu s Michaelem Doubkem *Dlaň* na starosti.

„Nemálo básní, povídek, překladů či úvah nemůže, bohužel, v tištěné podobě *Obrysu-Kmene* vyjít, nebo tam vychází ve verzi zkrácené, nikoliv z důvodu nedostatečné kvality, nýbrž z důvodu omezeného prostoru periodika. Naším cílem je hranice tohoto prostoru aspoň o malý kus rozšířit,“⁷⁹ píše editoři v úvodníku prvního čísla a dodávají, že se chtějí zaměřit na opomíjené spisovatele minulosti a na autory, kteří musí „šířit svou tvorbu jen v xerokopiích dělaných vlastním nákladem.“⁸⁰ *Dlaň* se, stejně jako *Obrys-Kmen*, stala publikační platformou tvůrců z krajně levicové Unie českých spisovatelů (UČS)⁸¹ – publikoval zde i prezident UČS

⁷⁷ jejich soupis in: ŠIMŮNKOVÁ Tereza. *Činnost časopisu Divoké víno v šedesátých letech a dnes*. Praha : Karlova univerzita, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, Katedra žurnalistiky, 2006. 50 s. Vedoucí bakalářské práce: Anna Jonáková

⁷⁸ <http://www.obrys-kmen.cz/ADLAN/archiv.html>

⁷⁹ <http://www.obrys-kmen.cz/ADLAN/D1/clanek1.html>

⁸⁰ tamtéž

⁸¹ <http://www.obrys-kmen.cz/ucs/>

Karel Sýs (č. 5 a 6) a viceprezident Michal Černík (č. 5), z dalších autorů pak básnířka Eva Frantinová (č. 2 a 14), prozaik Ivo Fencl (č. 14) a mnoho dalších.⁸² Téměř pravidelně v *Dlani* vycházely životopisné studie Michaela Doubka, zaměřené (v souladu s výše citovaným prohlášením) na „opomíjené spisovatele minulosti“, zvláště z devatenáctého století (v č. 1 Rudolf Mayer, v č. 2 Božena Benešová, v č. 3 Otakar Theer, v č. 4 ovšem lidová slovesnost Zakarpatské Ukrajiny, v č. 6 Irma Geisslová, v č. 7 Bohdan Kaminský, v č. 9 Alois Kalvoda, v č. 13 chilský skladatel Víctor Jara atd.); a také jeho překlady z angličtiny (v č. 1 poezie Stephena Spendera) a španělštiny (v č. 10 F. G. Lorca, v č. 13 Víctor Jara).

Některá vydání *Dlaně* byla tematicky zaměřená: č. 5 na literaturu pro děti (třemi pohádkami sem přispěl i Jiří Žáček), č. 8 na romskou literaturu; od č. 13 se stala monotematicnost pravidlem: v č. 13 chilská literatura (se zaměřením na Pabla Nerudu a Victora Jaru), v č. 14 milostná tvorba Frantinové a Fencla, v č. 15 tahitská hudební kultura, v č. 16 rusko-český almanach *Sozvučije – Souznění*, v č. 17 představení Spolku slovenských spisovatelů, v č. 18 tematika tajemna a absurdity (sem editoři zařadili i jedno romaneto Jakuba Arbesa). Součástí *Obrysu-Kmene* je elektronická knihovna, kde lze v „knížním“ formátu stáhnout mimo jiné všechna tematická čísla *Dlaně* a texty některých autorů, kteří v *Dlani* publikovali (Sýs, Frantinová, Fencl aj.).

Lumír

Občasník *Lumír*⁸³, hlásící se k „belletristickému časopisu“ z 19. a počátku 20. století, vznikl v roce 2002 a skončil necelý rok poté. Autor projektu Bogdan Trojak říká: „Odkaz k Lumíru z roku 1851 nebyl ironický, jsem milovníkem národního obrození. Lumír nevycházel jako série uzavřených čísel, byl doplňován průběžně, leckdy dosti nepravidelně,⁸⁴ podle toho, jak jsem měl čas. Většinu článků jsem dělal sám. Důležité byly zejména rozhovory s básníky.“

---

⁸² Považujeme za užitečné zdůraznit, že členství v UČS konstatujeme jako charakteristický rys autorského okruhu *Dlaně*, nikoli jako „cejch“ jednotlivých tvůrců. Pro ilustraci ocitujeme text o Evě Frantinové, jejíž na své webové stránce umístilo nakladatelství Host, které Frantinové vydalo sbírku *Prstem po mapě těla*: „V kontextu jejího díla, (a bez nadsázky lze dodat, že i v kontextu českého písemnictví,) představuje poslední kniha Evy Frantinové *Prstem po mapě těla* zcela výjimečný literární počín. Její erotické básně v próze zaujmou nespoutanou imaginací kontrastující s bravurním využitím možností jazyka; spojením lyrického nazírání skutečnosti s až brutálně otevřeným pohledem na intimní sféru. Je to výpověď nezvyklá už samotným faktem, že přichází právě od ženy-autorky. Cosi obdobného zatím známe snad jen z několika (dnes téměř kultovních) básní Jany Krejcarové, jejíž texty měly ovšem spíše epigramatický ráz.“;

<http://www.hostbrno.cz/vydavatelstvi.php?body=knihy&akce=1&id=1030105151>

⁸³ původně: <http://3glav.cz/lumir>, dnes: <http://www.lumir.info/>

⁸⁴ v tomto případě tedy porušíme jedno z kritérií, která jsme v kap. 2.0 uvedli jako charakteristická pro internetové literární časopisy; domníváme se totiž, že navzdory průběžnému aktualizování se *Lumír* svojí obsahovou koncepcí mezi časopisy řadí – pozn. Š. K.

Na stránkách *Lumíru* vyšlo rozhovorů sedm, například s Egonem Bondym, Ludvíkem Kunderou, Martinem Stöhrem či Petrem Stančíkem alias Odillonem Stradickým, který sám byl zároveň přispěvatelem časopisu. V *Lumíru* publikovalo také několik dalších autorů, například Radek Malý (představil se zde jako překladatel německé expresionistické poezie).

Časopis paralelně existoval i ve formě weblogu⁸⁵, který „přinášel téměř totéž, co původní doména (...). Fungoval jen jako rychlá verze pro ty, kteří si chtěli texty třeba tisknout.“

Prampouch

Z roku 2002 pochází taky první číslo „literárního občasníku pro Vaši tvorbu“ *Prampouch*⁸⁶; poslední, páté číslo vyšlo v roce 2005. Už zmíněný podtitul vyjadřuje stěžejní cíl časopisu, dát prostor co nejširšímu okruhu autorů. Redakce, ukrytá pod přezdívkou *Prampouch*, píše: „Vycházíme ze zkušenosti, že téměř každý z nás má doma nějakou svoji tvorbu, z níž alespoň malý kousek považuje za zdařilý. Rád by do ní nechal ostatní nahlédnout, ale nedostává se mu možnosti, nebo kuráže.“ A dále, sofistikovaněji: „Smyslem našich stránek je snaha o osobní a pravdivou výpověď s vědomím stop a skrytých mechanismů, nacházejících se v nás, především těch, které jsou důsledkem různých životních zkušeností a které činí z člověka jedinečný originál, tedy skutečnou individualitu. (...) ... naším cílem je věnovat pozornost tomuto odlišnému a svébytnému vnímání jednotlivce prostřednictvím subjektivních výpovědí v jakékoli jejich podobě.“⁸⁷

Prampouch prakticky sloužil jako „knihovna amatérské tvorby“, v níž se čtenáři mohli sami stát autory, a charakterem příspěvků tedy připomínal literární servery. Navzdory proklamované otevřenosti však počet zúčastněných autorů za dobu existence časopisu nepřekročil číslo dvacet a *Prampouch* zůstal v kontextu českého literárního internetu marginálním projektem.

Bohema

„Česko-polský (resp. polsko-český – pozn. Š. K.) kulturně-literární časopis“ *Bohema*⁸⁸ fungoval v letech 2002 až 2005, kdy vyšlo poslední šesté číslo. „Náš internetový nepravidelník vzniknul (...) jako iniciativa několika přátel - Čechů a Poláků. Rozhodli jsme se

---

⁸⁵ <http://www.lumir.blogspot.com/>

⁸⁶ <http://prampouch.sweb.cz/>

⁸⁷ <http://prampouch.sweb.cz/uvodnik.html>

⁸⁸ <http://www.bohema.terramail.pl/>

vlít trochu života do česko-polských kontaktů,⁸⁹ píše se v prohlášení redakce, jejíž vůdčí osobností je Piotr Kepski. Kvůli myšlence „národnostní svornosti“ *Bohema* do naší práce řadíme, i když fakticky jde spíš o časopis polský. *Bohema* existovala v obou jazykových mutacích, ovšem šestým číslem počínaje (a vzhledem k zániku časopisu i konče) zvolili její tvůrci odlišný přístup: „Částečně jsme změnilo uspořádání našeho časopisu. Nepřekládáme již všechny texty z polštiny do češtiny a naopak (...). Tímto způsobem se *Bohema* částečně ‚rozdvojuje‘ na rozdílné jazykové verze - českou a polskou.“⁹⁰

Bohema se zabývala vztahem obou národů (viz například rubriky *Jazykové ABC* /č. 1 a 2/ či *Na půl cesty – texty a názory* /od č. 3/), hlavní prostor však věnovala publikování beletrie českých a polských autorů (v rubrikách *Próza*, *Poezie*, výjimečně i *Drama* /č. 5/). Z domácích literátů se na stránkách časopisu objevili Jaroslav Rudiš – č. 3 a 4 přinesla ukázky z jeho debutu *Nebe pod Berlínem* (dodáme ovšem, že až po knižním vydání, i po ověření románu Cenou Jiřího Ortena), v č. 3 s Rudišem vyšel též rozhovor -, Roman Szpuk, Patrik Linhart (oba v č. 5), Petr Pazdera Payne (č. 6) či Radek Fridrich (č. 1 – 3).

Téma

Od roku 2003 vychází každé dva měsíce „literární časopis pro esejistické myšlení“ *Téma*. Jeho vydavatelem a v současnosti jediným autorem je Boris Cvek. „Literární časopis *Téma* jsem založil proto, abych vytvořil určitou neoficiální a přívětivou platformu (nejen) pro esejistické přemýšlení nad literaturou a nad vším, co s ní souvisí,⁹¹ píše Cvek. Takové zaměření je mezi českými internetovými literárními časopisy zcela ojedinělé. Jak je zřejmé i z naší práce, webová literární periodika většinou slouží primárně jako publikační platforma beletrie a kritická reflexe se v nich objevuje až druhotně (navíc často spíš coby impulzivní „autorský pelmel dojmů“ /máme-li si ještě jednou vypůjčit výraz tvůrců časopisu *Obšťastník*/).

Naproti tomu Cvekův dvouměsíčník, věrný svému titulu, v každém čísle nastolí jedno hlavní téma, k němuž pak autoři z různých úhlů přistupovali svými esejí. Námět prvního čísla zněl *Samizdat včera a dnes*, dosud poslední, jedenadvacáté číslo se zabývá prokletými básníky. Z dalších témat vybíráme *Tolkienův život a dílo* (č. 4), *Smysl literární kritiky a literární vědy* (č. 7), *Příběh jako terapie* (č. 11), *Esejistika Michela de Montaigne* (č. 14), *Jsou náměty řecké mytologie dosud aktuální?* (č. 17) nebo *Největší postavy básnické generace*

⁸⁹ <http://www.bohema.terramail.pl/frcz.htm>

⁹⁰ <http://www.bohema.terramail.pl/frcz.htm>

⁹¹ <http://www.gasbag.wz.cz/tema/index3.htm>

Vladimíra Holana (č. 19). Vedle stěžejního tematického bloku esejů obsahuje časopis i volně zařazené články, glosy a polemiky. V *Tématu* publikovali například Jáchym Topol (č. 7 a 8), Jan Jandourek (č. 4), Jan Čulík (č. 3) nebo Viktor Šlajchrt (č. 12), výtvarným doprovodem přispěli Jan Saudek (č. 6) či David Černý (č. 12). Až do č. 17 se víceméně pravidelně objevovala rubrika *Rozhovor*, v níž Cvek vyzpovídal například Ivana O. Štampacha (č. 2), Ivana M. Havla (č. 5), Jana Sokola (č. 8), Václava Cílka (č. 10), Martina C. Putnu (č. 13), Jana Jandourka (č. 16)...

I beletrie však v *Tématu* dostává svůj prostor: každé číslo otevírá báseň a na konci vydání se objevovala „příloha na pokračování“, v níž vycházely rozsáhlejší literární celky (jako první Cvekovo drama *Vitellius* /č. 1 – 5/). Autory úvodních básní i „příloh“ byli současní, lze říci nezavedení tvůrci.

Profil magazínu se změnil v roce 2006 číslem 18, kdy zmizel mnohohlas širokého okruhu přispěvatelů a *Téma* se stalo v podstatě autorským časopisem Borise Cveka. „Je pro mě časově i duševně mnohem snazší spolehnout se jen sám na sebe než spoléhat se na jiné,“ říká k tomu Cvek, „tázat se na ochotu, připomínat termíny, hádat se o míru svého práva na editorský zásah, zjišťovat, že slíbené články přicházejí nekvalitní nebo nepřicházejí vůbec...“ Struktura tematických bloků a volného řazení drobnějších útvarů zůstala stejná, změnil se jen způsob publikování beletrie: úvodní báseň nese název stance (tedy osmiverší), „příloha na pokračování“ zmizela, a objevil se blok *Tvorba*, kam se původní krásná literatura přesunula (netřeba dodávat, že autorem všech textů je Boris Cvek). Zároveň však vznikla nepravidelná rubrika *Host*, v níž Cvek stále dává prostor i dalším autorům.

Wagon

Od roku 2004 vychází čtvrtletně *Wagon*, „literární almanach on-line“. Jeho šéfredaktorka Jitka N. Srbová píše: „Naším cílem (...) je sdružování a vzájemné seznamování autorů, jejichž práci pokládáme za zajímavou a nadějnou (debutanti, autoři menší literární zkušenosti) nebo za cennou a inspirativní (autoři již zkušenější, oceňovaní a významné osobnosti literatury).“⁹²

Názvy rubrik *Wagonu* důsledně dodržují „železniční“ stylizaci celého projektu: *Drážní inspekce* je rubrika recenzní – „její aktualizace je nepravidelná a obsah do značné míry závisí na vkusu a zájmu redakce.“ Redaktoři (a výjimečně i externí přispěvatel) zde reflektují především nové knihy současných autorů (mj. Sylvy Fischerové, Radka Malého, Kateřiny

---

⁹² <http://www.almanachwagon.cz/index.htm>; stejně tak i následující citace

Rudčenkové, Jaroslava Rudiše a Jaromíra 99, Marie Šťastné...), ale i literární časopisy (Weles č. 23, Revue Labyrint č. 19 – 20). „Osobitou podsekcí je rubrika Antikvariát, ať už hudební nebo literární. Zde navracíme zájmu díla, která hlavní díl své slávy prožila před mnoha lety, ale která si podle nás podržela svůj význam.“ V *Antikvariátu* si Jitka N. Srbová povšimla sbírek Ivana Blatného či Miroslava Holuba.

Stěžejní rubrika *Náklad* publikuje původní poezii a prózu. Zpočátku zde cirkulovala především jména členů redakce a několika dalších autorů, postupně se okruh přispěvatelů značně rozšiřoval. Svoje texty *Wagonu* poskytli Jaromír Typlt (2/2006), Petr Hruška, Kateřina Rudčenková (oba 3/2006), Sylva Fischerová, Jiří Koten nebo Roman Szpuk (všichni 1/2007).

Proklamovaný smysl *Wagonu*, „seznamování autorů“ různé míry literární zkušenosti, zajímavě doplňuje rubrika *Z jiných tratí*. „V této rubrice vám budu postupně představovat autory, kteří se mi vryli, a texty, které chovám ve velké úctě. Nacházela jsem je v čítankách i na stěnách čekáren, mnohé vystříhala z Literárních novin,“ píše Jitka N. Srbová, která zde postupně publikovala básně Josefa Híršala, Milana Nápravníka, Ivana Wernische, Karla Šiktance, Bohumily Grögerové, Emila Juliše (dvakrát; podruhé posmrtně v č. 1/2007), Vladimíra Vokolka, Jana Vladislava, Ivana Diviše, Jiřího Koláře, Petra Kabeše a Jiřiny Haukové.

Zmíníme ještě galerijní rubriku *Nahýbejte se z oken* vystavující díla současných výtvarníků a *Telegrafní sloupek* publikující sloupky a krátká zamyšlení (téměř výlučně z pera Jitky N. Srbové).

Vydání almanachu *Wagon* jsou ke stažení též ve formátu PDF. V č. 1/2007 došlo ke změnám ve struktuře časopisu – jak píše Srbová v editoriale: „Od tohoto čísla dále zde najdete nejen samotný náklad, ale také tento úvodník, profily jednotlivých autorů a ostatní čtvrtletní rubriky. Cílem je usnadnit orientaci při čtení a také získat více pozornosti pro místa dosud snad méně čtenářsky navštěvovaná.“

Promlky

Necelý rok vycházel měsíčník *Promlky*⁹³ založený v roce 2004. Pod vedením Lucie Filipské ho provozovala šesti- až sedmičlenná redakce (každý redaktor měl na starosti svoji rubriku), což lze - s přihlédnutím k ostatní české internetové tvorbě, a zvláště k amatérské, „nadšenecké“ podstatě časopisu – označit za výjimečné. V tomto kontextu je nezvyklý i fakt, že se nejedná „o klasický publikační web, i když publikování je také možné, spíše jde o servis

---

⁹³ <http://promlky.unas.cz/promlky.html>

poskytovaný nezavedeným autorům. Najdete zde termíny literárních soutěží, reportáže, monografie básníků i prozaiků, recenze, rozhovory se zajímavými lidmi, informace o literárních časopisech, pozvánky na zajímavé akce, *Fórum* s prostorem pro vaše názory. Nechybí poezie, próza i něco z teorie.“

Slova „něco z teorie“ (rubrika *Teorie*) v praxi časopisu znamenala například poučení o správném používání přechodníků, slovníková hesla pojmů „sonet“, „dadaismus“ apod. Dále časopis přinášel rubriku *Servis*, obsahující také sekci *Časopisy* s kritickými reflexemi tištěných i webových periodik - z titulů, jež nás v této práci zajímají, je zastoupen almanach *Wagon* (č. označené „červen 2005“). Ve stejném čísle v rubrice *Rozhovory* vyšlo interview s šéfredaktorkou *Wagonu* Jitkou N. Srbovou; dalšími zpovídanými osobnostmi *Rozhovorů* byli především začínající autoři. Z ostatních rubrik zmíníme aspoň *Knihy* (se sekcemi *Upoutávky* a *Recenze*) a *Monografie* (představující, nahodile, bez zřejmého výběrového klíče, některé významné české i světové spisovatele). *Promlky* však zcela nerezignovaly ani na publikování původní beletrie – poezii i prózu začínajících tvůrců zveřejňovala rubrika *Texty*.

Aluze

Na začátku roku 2007 oznámil šéfredaktor revue *Aluze* Milan Hrabal její přechod z tištěné do webové podoby; ovšem v době odevzdání této práce internetové číslo ještě nebylo k dispozici.

4. Specifika

„Stav vývoje společnosti kopírují metody, jakými je dosažené poznání fixováno a uchováváno pro příští generace. Dnešní svět charakterizuje proces vrůstání informačních a komunikačních technologií do všech složek společnosti, a tak není divu, že i naše poznání je stále častěji a ve větší míře fixováno v elektronické podobě. Vzhledem k tomu, že většina informací je i během ‚klasického‘ publikačního procesu v nějaké z jeho fází v elektronické podobě, není se čemu divit, když nové technické prostředky umožňující příjem těchto produktů v elektronické podobě nastartovaly takovou explozi elektronického publikování,“⁹⁴ napsala Petra Jedličková v roce 1999.

V této kapitole, kde se zaměříme na formální znaky internetových literárních časopisů, jejich specifika i vztah k tištěným médiím, vyjdeme právě ze struktury práce Petry Jedličkové (zvláště v odd. 4.2) a konfrontujeme její závěry s vlastními poznatky, a především se zkušenostmi vydavatelů internetových periodik. Souborem anketních otázek, vztahujících se k předmětu našeho zájmu, jsme oslovili tvůrce šesti internetových literárních časopisů fungujících k 1. 1. 2007⁹⁵: Ludvíka Hesse (*Divoké víno*), Štefana Švece (*Dobrá adresa*), Michala Stašu (*Obšťastník*), Borise Cveka (*Téma*), Zdeňka Fekara (*Tramvaje načerno*) a Jitku N. Srbovou (*Wagon*). O vyjádření k některým otázkám jsme požádali i Pavla Kotrlu, který se problematikou literatury na internetu dlouhodobě zabývá.

4.1 Formální znaky

Pojem „formální znaky“ bychom snad mohli nahradit slovy „organizační struktura“. Zajímá nás zkrátka, *kdo* a *jak* jednotlivá periodika vytváří. Zaměříme se na složení redakcí a na problém financování provozu časopisů; pro představu zde zmíníme i čtenost.

O **redakcích**, nebo obecněji o tvůrcích webových projektů, se v roce 2000 vyjádřil Michal Jareš takto: „Bohužel je internetové psaní (...) v počátcích, a tak se není čemu divit, že

---

⁹⁴ JEDLIČKOVÁ, Petra. Elektronické publikování. *Ikaros* [online]. 1999, roč. 3, č. 3 [cit. 2007-04-07].

Dostupný na WWW: <<http://www.ikaros.cz/node/314>>

⁹⁵ vymezení konkrétním datem považujeme za nutné vzhledem k proměnlivosti a nestálosti internetových projektů – například *Tramvaj načerno* ukončila činnost 17. 1. 2007; poslední číslo *Divokého vína* mělo podle původních plánů Ludvíka Hesse vyjít 19. 2. 2007, ovšem „samozvaný šéfredaktor“ se rozhodl ve vydávání časopisu ještě nějakou dobu pokračovat; a v případě *Aluze* je její přechod na internet prozatím jen proklamací

přístup k němu mají ti nejmladší, podle čehož to i vypadá tak, jak vypadá.⁹⁶ O sedm let později už jeho slova, aspoň mezi webovými časopisy, neplatí. Věkový průměr redakcí sledovaných časopisů se pohybuje okolo třiceti let, s výjimkou *Divokého vína*, které připravuje letos šedesátiletý Ludvík Hess.

Ve stejném roce jako Jareš napsal svůj text o „technicky adaptabilních literárních benjamíncích“ bez potřebné kvalifikace i Miroslav Vejlupek (viz úvod kap. 3.0), a ani s jeho tvrzením dnes nelze souhlasit. Hess se s vydavatelskou i nakladatelskou činností seznámil už v 60. letech; redakcí *Dobré adresy* prošli Vladimír Novotný, Radim Kopáč, Jakub Šofar či Štefan Švec a ti všichni mají bohaté předchozí zkušenosti s tištěnými médii jako redaktoři, editoři, publicisté či autoři knih; běžnou praxí je, když tvůrci internetového časopisu paralelně publikují i v tisku (vedle výše uvedených jmen zmíníme aspoň Borise Cveka, Jitku N. Srbovou či Zdeňka Fekara).

Počet členů redakce jednotlivých titulů jen výjimečně přesáhne číslo pět. Nejvíc – jedenáct - jich najdeme v tiráži *Dobré adresy*, ovšem většina z nich je „pouze“ pravidelnými přispěvateli, na chod časopisu mají skutečný vliv zhruba čtyři lidé. Pět redaktorů řídí almanach *Wagon*, čtyři *Tramvaj načerno* („v průběhu historie titulu se ale tento stav měnil od minimalistického stavu dvou osob až po tým čítající téměř patnáct stálých spolupracovníků“), dva *Obšťastník*; *Divoké víno* a *Téma* jsou projekty vždy jednoho člověka.

„Jednou z velkých výhod elektronického publikování, kterou ocení zejména vydavatelé dokumentů pro omezený okruh čtenářů nebo producenti informací nekomerčního typu, je nižší **finanční náročnost** (zvr. Š. K.).⁹⁷ Nejméně nákladným titulem našeho výčtu je *Téma*, jehož provoz nestojí ani korunu: „Časopis žádné peníze nepotřebuje, a to je jedna z jeho základních idejí,“ tvrdí Boris Cvek. Tvůrci *Obšťastníku* platí ročně „jen určitou poměrnou část hostingu, cca 500 Kč.“ Provoz almanachu *Wagon* stojí 2000 Kč, provoz *Tramvaje načerno* 10 – 15 000 Kč, provoz *Divokého vína* „do 50 000.“ Nejvíc peněz, aspoň teoreticky, potřebuje *Dobrá adresa*. „Rozpočet máme udělaný na něco pod 700 000 korun. To kdybychom měli fungovat jako normální časopis našeho rozsahu, s fungující redakcí,“ říká Štefan Švec.

Dobrou adresu podporuje Ministerstvo kultury České republiky – na rok 2006 magazín získal grant ve výši 130 000 Kč. *Tramvaj načerno* financovala část svého rozpočtu

---

⁹⁶ JAREŠ Michal. All you need is retro (plus Internet) : retrospektivně analytické večery Tvaru. *Tvar*. Roč. 11, č. 5, s. 12. ISSN 0862-657X

ze sponzorských darů a doplňkově i z reklamy – tu najdeme na jejích stránkách i dnes, po ukončení činnosti časopisu (svoje služby zde nabízí například cestovní kancelář, modelingová agentura, server počítačových her apod.). Vydavatelé ostatních časopisů platí svoje projekty výlučně z vlastních zdrojů.

Dobrá adresa díky ministerským grantům jako jediná platí honoráře autorům; v roce 2006 bylo rozděleno 90 000 Kč mezi redaktory a šestnáct pravidelných přispěvatelů.

Když se začneme zabývat **čteností** internetových literárních časopisů, narazíme na skutečnost, že málokterý z nich je registrovaný v ověřitelných statistikách návštěvnosti webových stránek (ze současných periodik pouze *Tramvaj načerno*⁹⁸ a *Obšťastník*⁹⁹), a vesměs je tedy třeba spolehnout se na údaje poskytnuté samotnými tvůrci. Z těch vyplývá, že nejvyhledávanějšími tituly jsou *Dobrá adresa* a *Divoké víno* – oba uvádějí přes 5000 čtenářů za měsíc¹⁰⁰. („Ze skromnosti už pár let říkáme, že /nás čtou/ asi tři tisíce měsíčně. Podle automaticky generované statistiky je to ale teď už většinou víc než 200 lidí denně, (...) takže si troufnu říct přes 5000 měsíčně, kontrolovat se to dá i podle počtu stažených dat,“¹⁰¹ říká Štefan Švec.) Za nimi následuje *Tramvaj načerno* (zhruba 1700 čtenářů za měsíc), almanach *Wagon* („v současné chvíli mezi 500 - 1000 unikátními přístupy měsíčně,“ uvádí Jitka N. Srbová), *Téma* (podle Borise Cveka: „zdá se, že to bude ve stovkách“), a nakonec *Obšťastník*, který čte měsíčně kolem 400 lidí.

Pro srovnání uvedme, že nejpopulárnější literární server *Liter.cz* navštíví měsíčně zhruba 90 000 čtenářů.¹⁰²

Jak ale říká Švec, „čtenost není v případě literárních časopisů rozhodující, a v číslech, o kterých mluvíme, už vůbec ne. Když nás čte o sto lidí denně víc, neznamená to, že jsme automaticky lepší. Revui Devětsilu taky nečetly davy, ale přitom je živá dodnes a pro kulturu v téhle zemi znamenala mnohem víc než masové časopisy její doby.“¹⁰³

---

⁹⁷ JEDLIČKOVÁ, Petra. Elektronické publikování. *Ikaros* [online]. 1999, roč. 3, č. 3 [cit. 2007-04-07]. Dostupný na WWW: <<http://www.ikaros.cz/node/314>>

⁹⁸ <http://www.toplist.cz/stat/62403>

⁹⁹ <http://www.toplist.cz/stat/94533>

¹⁰⁰ pojmem „čtenost“ nemáme na mysli počet jednotlivých návštěv domény, ale počet různých přihlašovacích IP adres – více viz <http://www.toplist.cz/metodika.html>

¹⁰¹ KOPÁČ, Radim. Je dobře, že internet ještě nikdo nedokázal ani trochu zkrotit : Rozhovor se Štefanem Švecem. *Portál české literatury* [online]. 23. 2. 2007 [cit 2007-04-07] Dostupný z WWW: <http://www.czlit.cz/main.php?pageid=4&news_id=800>

¹⁰² <http://www.toplist.cz/stat/77446>

4.2 Možnosti a problémy

Část věnovanou specifikům literárních internetových časopisů rozdělíme pro přehlednost (byť s rizikem určitého zjednodušení) na oddíly „Možnosti nového média“ a „Problémy nového média“. V prvním z nich si položíme otázku, co sítí časopisům nabízí a co ony z těchto možností využívají. Ve druhém oddíle se naopak zaměříme na to, jaké problémy s sebou elektronické publikování přináší a jak se s nimi literární časopisy vyrovnávají.

4.2.1 Možnosti nového média

Nejcharakterističtější znakem internetu je zřejmě **hypertextualita**. „Elektronické publikace nebo jejich části lze logicky provázat se souvisejícími dokumenty nebo částmi dokumentů a podstatně tak rozšířit možnosti čerpání informací pro čtenáře, kdy je možno pružně přecházet z jednoho dokumentu do druhého (...). Hypertextualita v podstatě simuluje to, co se běžně odehrává v lidském mozku při řešení nějakého problému: logické spojování a asociace odvíjející se od základního tématu. (...) Jedna elektronická publikace má tedy teoreticky tolik podob, forem, kolik má čtenářů.“¹⁰⁴

České internetové literární časopisy možností hypertextuality příliš nevyužívají, nepočítáme-li samozřejmost, jakou představují hypertextové odkazy v obsahu časopisu vedoucí k jednotlivým příspěvkům. Jen *Divoké víno* pracuje s hypertextovými odkazy přímo uvnitř textu – konkrétně v Hessově *Slově úvodem*, kde „samozvaný šéfredaktor“ představuje autory aktuálního čísla a pomocí hypertextových „linků“ rovnou odkazuje k jejich tvorbě.

„Klasický lineární text je překonán nejen možnostmi hypertextu, ale také spojením obrazových, textových a zvukových informací: **multimedialitou** (zvýř. Š. K. – stejně tak i dále).“¹⁰⁵ Jestliže hypertextualita není mezi časopisy z našeho výčtu příliš využívána, multimedialita není využívána vůbec.

Že však i v prostředí literárních časopisů lze text obohatit o zvukové či obrazové stopy, dosvědčuje webová stránka revue *Aluze*, která ještě coby doplněk tištěné verze nabízela

---

¹⁰³ KOPÁČ, Radim. Je dobře, že internet ještě nikdo nedokázal ani trochu zkritizovat : Rozhovor se Štefanem Švecem. *Portál české literatury* [online]. 23. 2. 2007 [cit 2007-04-07] Dostupný z WWW: <http://www.czlit.cz/main.php?pageid=4&news_id=800>

¹⁰⁴ JEDLIČKOVÁ, Petra. Elektronické publikování. *Ikaros* [online]. 1999, roč. 3, č. 3 [cit. 2007-04-07]. Dostupný na WWW: <<http://www.ikaros.cz/node/314>>

ve formátu mp3 ukázky z CD-příloh časopisu, zachycující veřejná čtení současných českých básníků (Lubora Kasala /1/2004/, Petra Hrušky /2-3/2004/, Vít Slívy /1/2005/, J. H. Krchovského /2/2005/, Boženy Správcové /3/2005/ a J. E. Friče /1/2006/).¹⁰⁶ Za zmínku stojí i *Večerníčky* projektu *Čmelák a svět*, krátké videopříběhy vycházející z poetiky komiksových stripů, které se na stránkách tohoto weblogu objevovaly v letech 2003 – 2005.¹⁰⁷

Možnost snadného **vyhledávání** informací označuje Petra Jedličková za jednu z největších předností elektronických publikací. S tím souvisí i **navigace** „mezi články, kapitolami nebo dalšími částmi publikace. Rychlé přecházení mezi částmi dokumentu usnadňuje práci a šetří čas.“¹⁰⁸

Do této kategorie můžeme zařadit „odkazy v obsahu časopisu vedoucí k jednotlivým příspěvkům“, jež jsme zmínili v odstavci věnovaném hypertextualitě. Tuto formu navigace využívá všech šest námi sledovaných časopisů.

Ovšem možnost vyhledávání v archivu časopisu nabízí čtenářům jedině *Divoké víno* a *Tramvaj načerno*. Na stránkách *Divokého vína* je umístěn klasický vyhledávač, navíc je pod každým příspěvkem zobrazen seznam všech textů, které autor v elektronickém *Divokém víně* publikoval. *Tramvaj načerno* umožňuje pohled do archivních čísel prostřednictvím autorského *Rejstříku*, který pod jmény jednotlivých tvůrců obsahuje všechny jejich texty.

„Pro komunikaci je významná také možnost okamžité **interakce** (zvyč. Š. K.), kdy formy zpětné vazby pro vydavatele elektronických dokumentů internet výrazně rozšiřuje. Díky tomuto dynamickému propojení mezi autorem a čtenářem může vzniknout spolupráce, pružnější zkvalitňování služeb vydavatele, možnosti diskuse a (sebe)vzdělávání.“¹⁰⁹ Přímou komunikaci umožňuje *Divoké víno*, *Tramvaj načerno* a almanach *Wagon*.

Divoké víno počínaje číslem 10 zavedlo diskuzní fórum. „Když text za nic nestojí (samozřejmě podle mého názoru), na stránky www.divokevino.cz se nedostane. Jinak ať je tomu v diskuzním fóru. Snese cokoli. Tedy takřka cokoli. Máte příležitost projevit se kriticky, vlídně i jinak. Ponechme to na vás,“ napsal Ludvík Hess v úvodním příspěvku do diskuze. Většina čtenářských projevů byla vlídná, často šlo o pozdravy pamětníků 60. let anebo žádosti začínajících tvůrců o radu, kde publikovat svoje literární pokusy. Zajímavou debatu rozpoutal

---

¹⁰⁵ tamtéž

¹⁰⁶ http://www.aluze.cz/rubriky/cd_prilohy.php

¹⁰⁷ http://zebry.cz/cmelakasvet.cz/?page_id=4

¹⁰⁸ JEDLIČKOVÁ, Petra. Elektronické publikování. *Ikaros* [online]. 1999, roč. 3, č. 3 [cit. 2007-04-07]. Dostupný na WWW: <<http://www.ikaros.cz/node/314>>

v č. 17 provokativní literát Filip Sklenář kritickým rozbořem básní jedné ze zastoupených mladých autorek; rozpravu však nakonec udusily vulgární urážky Sklenářovy sexuální orientace. Zájem o diskuzní fórum postupně slábl a od č. 24 se v něm už neobjevovaly žádné příspěvky.

Tramvaj načerno obsahuje rubriku *Dopisy*, která původně dodržovala formu známou z tištěných časopisů – tedy zveřejňování čtenářských ohlasů, jež přišly na e-mail redakce, většinou doplněných o reakci některého z redaktorů -, ovšem v roce 2004 se změnila v klasické internetové diskuzní fórum. Vedle „tradičních“ příspěvků začínajících tvůrců propagujících svoje literární pokusy a stručných pochval časopisu i jednotlivých autorů zabíraly velký prostor reakce na články a komentáře Zdeňka Fekara. Dlouhou polemiku rozpoutal v roce 2003 jeden z literárních večerů Zory Šimůnkové, k jehož propagaci podle redakce časopisu zneužila značku *Tramvaje načerno*. Okamžitou interakci umožňovala, jak jsme uvedli už v kapitole 3.0, taky seznamka, která ovšem neměla mnoho společného s literaturou, a tedy ani s tématem naší práce.

Dvojí prostor pro čtenářskou reakci nabízí almanach *Wagon* v rubrice *Poštovní wagon*, rozdělené na sekce *Vzkazy redakci* a *Ohlasy autorům*. K datu 9. 4. 2007 je zde archivováno 31 příspěvků, většinou vyjadřujících podporu almanachu i jednotlivým autorům formou krátkých, často obdivných výkřiků.

Další výhodou nového média je **neomezenost prostoru a času**. „Mnozí vydavatelé tištěných periodik jistě zápasí s omezeným prostorem, který je tištěnému dokumentu vymezen. Naplnění stránky, krácení článků a hledání obrazového aparátu vhodné velikosti jsou činnosti, které jsou elektronickému vydavateli zcela cizí (...). Elektronický vydavatel se tak může plně soustředit na kvalitu obsahu a do elektronických dokumentu může v podstatě zahrnout neomezené množství souborů. (...) Ačkoli se většina seriózních vydavatelů elektronických periodik snaží dodržet pravidelnou periodicitu, i pro ně platí, že nejsou tolik omezeni časem jako klasičtí vydavatelé.“¹⁰⁹

Tato neomezenost však s sebou přináší i negativní jev – nadprodukcí. Jak jsme uvedli už v základní hypotéze této práce, „internet dává literatuře nekonečný prostor (...), ale bere jí hierarchii, prestiž – kvantita v internetové pavučině znesnadňuje rozlišování kvality.“ Proto se tomuto faktoru budeme víc věnovat až v následujícím oddíle jako jednomu z problémů nového média.

---

¹⁰⁹ tamtéž

¹¹⁰ tamtéž

Podobně ambivalentní jako neomezenost prostoru a času je i (ne)možnost **archivace**. „Zatímco klasičtí vydavatelé chrlí nové a nové publikace a jen tiše doufají, že jsou někde shromažďovány, elektronický vydavatel má veškerou svoji produkci ‚pod střechou‘ a dává svým čtenářům na jednom místě k dispozici nejen nejnovější publikaci (číslo časopisu), ale také archiv všech předchozích příspěvků zpravidla s možností jejich prohledávání. Nároky na prostor jsou v tomto případě (na rozdíl od archivace tištěných periodik) zcela zanedbatelné.“¹¹¹

Taky současné internetové literární časopisy mají na svých stránkách archiv všech starších vydání, přístupný čtenářům. Jen *Tramvaj načerno* ho nemá seřazený podle jednotlivých čísel, ale, prostřednictvím *Rejstříku*, podle jmen autorů. (I zaniklé časopisy zpravidla mají svůj archiv stále aktivní – výjimkou je *Lumír*: „Archiv Lumíra se musí předělat, není momentálně zcela funkční. Po přesunech domén se cosi poztrácelo,“ říká k tomu jeho vydavatel Bogdan Trojak.)

Na negativní aspekty internetové archivace se zaměříme v následujícím oddíle.

4.2.2 Problémy nového média

S **nadprodukcí**, již umožňuje výše zmíněná neomezenost prostoru a času, se lze vyrovnat v zásadě dvojím způsobem: nebránit se jí a přenechat aktivní roli čtenáři, který si z masy příspěvků vybere, co ho zajímá (takový přístup je typický pro literární servery); anebo texty redigovat, a přiblížit se tak přístupu klasických tištěných médií – tento způsob práce volí všechny současné internetové literární časopisy.

Nejbenevolentnější v tomto ohledu byla *Tramvaj načerno* - Zdeněk Fekar říká: „Měli jsme stanovené jakési obsahové schéma a to jsme se snažili naplňovat. Pokud to šlo, spíš jsme si vybírali, co budeme publikovat.“

Jitka N. Srbová z *Wagonu* uvádí: „Jsme redigovaný časopis, autory vybírá redakce, počet autorů jednoho čísla se pohybuje kolem deseti lidí.“ Její vyjádření je symptomatické i pro *Divoké víno* a *Dobrou adresu*, jen počet autorů jednoho vydání je u těchto titulů zhruba dvakrát větší (v *Dobré adrese* ovšem k beletristům připočítáváme i publicisty).

Michal Staša přiznává, že o publikování v *Obšťastníku* zájem není, přesto se však snaží o „úzký výběr textů i dalších příspěvků - méně je více.“ Specifický problém řeší Boris

---

¹¹¹ tamtéž

Cvek při přípravě svojí revue: „Téma se soustředí klasickou literaturu a na takový kulturní kontext, který nikde jinde nelze nalézt (...). Na poli, jemuž se Téma věnuje, žádná nadprodukce neexistuje, naopak.“

„Možnost **archivovat** (zvýř. Š. K.) předchází čísla/publikace je již zmíněnou nespornou výhodou elektronických vydavatelství, na druhou stranu však nikdo přesně neví, jak dlouho budou data na patřičném serveru přístupná a čitelná (...). V souvislosti s elektronickými publikacemi vyvstává v oblasti archivace otázka povinných výtisků...“¹¹² Pavel Kotrla text Petry Jedličkové komentuje: „Ano, obecný problém archivace elektronických médií. Jak dlouho tato data budou přístupná, je polovina otázky, na kterou asi stále není odpověď, bez elektřiny v jakékoli podobě asi čitelná nebudou. Jak dlouho budou čitelná současnými technologiemi, je druhá půlka. Vsadím se, že velmi velká část současných uživatelů počítačů si už nebude vědět rady ani s otevřením souborů T602 a AmiPro, před několika lety nejpopulárnějších textových editorů.“

Jedličková dále napsala: „Elektronické publikování by mělo vyvolat jisté změny v tradičním nahlížení na metody zpracování, ukládání a zpřístupňování zaznamenaného poznání. Není dosud jasná definice a třídění elektronických dokumentů, neexistuje jednotný způsob jejich popisu, indexace a archivace a tradiční registrace (ISBN a ISSN) nerespektuje specifika elektronických publikací.“¹¹³ K tomu se opět vyjadřuje Kotrla: „Chaos se vždycky těžko třídí a vždycky se bude snažit vzpouzet. Naše touha kategorizovat a pojmenovávat se s tím však vyrovnává. S potřebou citovat z elektronických médií vznikají i různá doporučení ‚jak správně citovat‘ a je jen otázkou času, kdy vznikne nějaká závaznější kodifikace i pro indexaci a registraci.“

V českém prostředí existuje WebArchiv, „digitální archiv ‚českých‘ webových zdrojů, které jsou zde shromažďovány za účelem jejich dlouhodobého uchování.“¹¹⁴ Jde o projekt Národní knihovny ve spolupráci s Moravskou zemskou knihovnou a Ústavem výpočetní techniky Masarykovy univerzity. Webarchiv uchovává *Dobrou adresu*, *Téma* a *Tramvaj načerno*.

Dobrou adresu má ve své bibliografické databázi i Ústav pro českou literaturu AV ČR¹¹⁵; *Tramvaj načerno* je zase součástí českého národního korpusu (tedy souboru počítačově

---

¹¹² tamtéž

¹¹³ tamtéž

¹¹⁴ <http://www.webarchiv.cz/>

¹¹⁵ <http://www.ucl.cas.cz/>

uložených textů, sloužícímu k jazykovému výzkumu)¹¹⁶; *Divoké víno*¹¹⁷, *Obšťastník* a *Wagon* v žádné podobné databázi obsaženy nejsou.

Otázky vyvolává i omezená možnost **ochrany autorských práv**. „Jedním z nejdiskutovanějších současných problémů elektronického publikování je ochrana osobních dat a s tím spojené garance autorům, kteří publikují. Bez pružného, funkčního a použitelného legislativního nástroje ochrany duševního vlastnictví na počítačových sítích se jen těžko rozvine elektronické publikování, knihovny a archivace.“¹¹⁸ S tím Pavel Kotrla nesouhlasí: „Elektronické publikování se rozvinulo, viz např. blogy, zde autorka nedohlédla do krátké budoucnosti. Existují i legální knihovny elektronických knih...“ Za dostačující nástroj ochrany duševního vlastnictví Kotrla považuje autorský zákon – 398/2006 Sb.¹¹⁹ „Všem rizikům stejně předejít nelze,“ dodává.

„Specifickou vlastností elektronických publikací (...) mimo jiné je, že jejich kopie jsou naprosto identické s originálem, a proto lze kupříkladu jen těžko dokázat, který ze dvou obsahově shodných digitálních dokumentů vznikl dříve,“ napsala Jedličková¹²⁰. Praxe v internetových literárních časopisech ale dává za pravdu spíš Kotrlovi. Ani v jednom z oslovených titulů se jeho tvůrci s porušením autorských práv nesetkali.

Krátce zmíníme ještě jeden potenciální problém internetového publikování, o kterém psala Petra Jedličková: **zpětné zásahy do textu**. „Na první pohled se zdá, že především ti, kdo mají zkušenosti s vydáváním papírových dokumentů, by ocenili možnost, opravit překlepy a drobné chyby, které přehlédla trojí korektura textu před tiskem. Tato nesporná výhoda se však může lehce obrátit v nevýhodu nebo spíše nebezpečí zvyšování nedůvěry k elektronickým publikacím. Jak vyřešit situaci, kdy někdo popíše nepřesnosti nebo nekonzistence v textu nějakého autora, který zareaguje na kritiku tak, že tyto nedostatky ze svého původního textu hbitě odstraní? Lze důvěřovat autorovi článku uvádějícím ekonomické ukazatele, když po zveřejnění citací konkrétních údajů autor původní citované údaje přepíše jinými?“¹²¹

---

¹¹⁶ <http://ucnk.ff.cuni.cz/>

¹¹⁷ Ludvík Hess ovšem říká, že *Divoké víno* do WebArchivu nechá zanést v nejbližší době

¹¹⁸ JEDLIČKOVÁ, Petra. Elektronické publikování. *Ikaros* [online]. 1999, roč. 3, č. 3 [cit. 2007-04-07]. Dostupný na WWW: <<http://www.ikaros.cz/node/314>>

¹¹⁹ http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/701/.cmd/ad/c/313/.ce/10821/p/8411/_s.155/701?PC_8411_number1=398/2006&PC_8411_1=398/2006&PC_8411_ps=10#10821

¹²⁰ JEDLIČKOVÁ, Petra. Elektronické publikování. *Ikaros* [online]. 1999, roč. 3, č. 3 [cit. 2007-04-07]. Dostupný na WWW: <<http://www.ikaros.cz/node/314>>

¹²¹ tamtéž

I zde musíme poznamenat, že tento problém je v literárních časopisech zcela marginální. Z periodik našeho výčtu zpětné zásahy do publikovaného textu umožňují jen *Obšťastník* a *Wagon*, a to „pouze výjimečně a z vážných důvodů“ (toto vyjádření Jitky N. Srbové z *Wagonu* v zásadě platí i pro *Obšťastník*).

4.3 Vztah k tištěným médiím

Na pozoruhodný paradox ve vztahu internetových projektů k tištěným médiím upozornila Martina Oplatková v souvislosti s literárním serverem *Totem*, jehož tvůrci připravovali tištěné sborníky: „Snaha vydávat dílo tiskem jako by asociovala, že internetová publikace už po nějaké době tvůrcům nepostačuje a že se snaží z ní vyjít.

V tom vidíme další zajímavý rys internetových kulturních časopisů, který bychom mohli chápat jako snahu vrátit literaturu tam, kam po staletí patřila: do tištěné podoby. Tato snaha jako by byla svého druhu krokem zpět: Internet nabízí mnohem větší možnosti (okamžité reakce, práci s příspěvkem, jejich grafické ozvláštňování, možnost je dále měnit) a neomezené množství čtenářů, které může příspěvky vidět.

Výbor, který je vydaný v malém množství tiskem, v nenápadné grafické úpravě (diktované omezenými finančními možnostmi), a schovaný v několika málo knihkupectvích mezi řadou podobných titulů, nabízí na první pohled značně omezenější možnosti.

Přesto vidíme, že snaha vydat dílo tiskem je mezi literáty velmi silná, a to přes značné finanční náklady a vleklé potíže, které vydání sborníku provázejí. Představa, že literatura patří na papír, tedy přetrvává mezi tvůrci i na počátku 21. století...“¹²²

Oplatkovou k tomuto závěru vede zkoumání projektu, který nepatří do okruhu našeho zájmu, přesto s ním však můžeme rámcově souhlasit i na poli internetových časopisů. Potvrzuje ho i otázka, již Radim Kopáč položil Štefanu Švecovi: „Jak se vyrovnáváš s tím, že produkt vaší práce vlastně neexistuje, že jde jen o virtuální shluk znaků? Nedeprimuje tě trochu ta záplava obrazů, pod kterou se už ztratila skoro všechna skutečnost?“¹²³ (Dodejme však hned, že Švec odpověděl: „Nemyslím, že by virtuální text byl o cokoliv méně skutečný

---

¹²² OPLATKOVÁ, Martina. *Internetový kulturní časopis Totem a komunita kolem něj*. Praha : Karlova univerzita, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, Katedra žurnalistiky, 2004. 67 s. Vedoucí diplomové práce: Tomáš Mrkvička

¹²³ KOPÁČ, Radim. Je dobře, že internet ještě nikdo nedokázal ani trochu zkrotit : Rozhovor se Štefanem Švecem. *Portál české literatury* [online]. 23. 2. 2007 [cit 2007-04-07] Dostupný z WWW: <http://www.czlit.cz/main.php?pageid=4&news_id=800>

než text na papíře. Text jsou znaky, a ty jsou jaksi už z podstaty zaklety do jisté neskutečnosti.“¹²⁴)

Čtyři z šesti sledovaných časopisů se alespoň snaží o přesah do tištěné literatury.

Nejúspěšnější je v tomto směru bezesporu Ludvík Hess, který sestavil *Antologii Divokého vína 1964 – 2007*¹²⁵, kam zahrnul přes dvě stě autorů z první i druhé etapy časopisu. Knihu vydalo nakladatelství Slovart ve spolupráci s Národní knihovnou České republiky. „Chtěl bych, aby po mně něco zůstalo, a tištěná věc je pro mě cennější než ta internetová. Já nepříčetně miluju tiskárnu a papír,“¹²⁶ vyznává se Hess, a mimoděk tak potvrzuje názor Marty Oplatkové.

Dobrá adresa (resp. občanské sdružení Přátelé Dobré adresy) zatím vydala dvě knížky: básnickou dvojsbírku Veroniky Hörnerové *Žena Indie – Uvnitř*¹²⁷ a almanach mladých nezavedených autorů *Literaturistický průvodce po Čechách, Moravě a Slezsku*¹²⁸. Básnická edice bude pokračovat sbírkami Kateřiny Komorádové, Tomáše Touly či Tomáše Koloce.

Tvůrci *Tramvaje načerno* plánovali vydávat svůj časopis i v tištěné podobě. „Snaha byla, měli jsme i přidělenou registraci (...), ale nikdy jsme tento krok nerealizovali,“ říká Zděnek Fekar.

Boris Cvek z *Tématu* pomýšlí na vydání knížky: „V daleké budoucnosti něco podobného plánuji – zřejmě jakýsi výběr mých nejzajímavějších článků...“

A jak vypadá naopak vztah tištěných médií k internetovým projektům?

Nejdřív jsme oslovili redaktory třinácti tištěných kulturních časopisů zabývajících se současnou českou literaturou¹²⁹. Zareagovalo sedm z nich – redaktori titulů *A2*, *Host*, *Plž*, *Světlik*, *Babylon*, *Revue Labyrint* a *Revue Prostor*. Pokud někteří z nich sledují internetové

---

¹²⁴ tamtéž

¹²⁵ HESS, Ludvík (red.). *Divoké víno 1964 – 2007 : antologie*. Vyd 1. Praha : Slovart : Národní knihovna České republiky, 2007. 495 s. ISBN 978-80-7209-897-2 (Slovart : váz.), 978-80-7050-000-2 (Národní knihovna ČR : váz.)

¹²⁶ KUČERA, Štěpán. Krmení krav mi nevadilo : Rozhovor s Ludvíkem Hessem. *Salon, literární příloha Práva*. Roč. 17, č. 27, s. 4. ISSN 1211-2119

¹²⁷ HÖRNEROVÁ, Veronika. *Žena Indie – Uvnitř*. Vyd. 1. Praha : Dobrá adresa, 2005. 80 s. ISBN 80-239-4664-1

¹²⁸ KUČERA, Štěpán (red.). *Literaturistický průvodce po Čechách, Moravě a Slezsku*. Vyd. 1. Praha : Dobrá adresa, 2006. 76 s. ISBN 80-239-4664-2

¹²⁹ vycházeli jsme ze seznamu a anotací jednotlivých titulů na *Portálu české literatury*: <http://www.czlit.cz/main.php?pageid=26>

projekty¹³⁰ pravidelně – Libuše Bělunková z *A2* a Martin Valášek ze *Souvislostí* čtou *iLiteraturu*, Martin Stöhr z *Hostu* čte *Portál české literatury* -, je to především kvůli informacím. Libuše Bělunková říká: „Občas (...) z *iLiteratury* cituju aktuality, ověřuju si údaje o spisovatelích, hledám diskuze, vedou-li se jaké...“ Martin Stöhr uvádí: „(Portál české literatury) funguje jako křižovatka informací, které mne z mého specifického pohledu redaktora zajímají.“

Internetové časopisy, tak jak jsme je definovali v kap. 2.2, redaktory tištěných periodik nezajímají. Výmluvné je vyjádření Martina Stöhra: „Nečtu (...) klasiku na netu Dobrou adresu. Chtěl jsem napsat, že stahovat si pdf mi přijde nekomfortní, ale vlastně jsem si teď v okamžiku uvědomil nějaký svůj předsudek, podezření, že Dobrou adresu asi dělají lidi, kteří by chtěli dělat ‚normální‘ časopis, ale jako by nezvládli dotáhnout ani jeho podobu na papíře ani udělat pořádné aktivní stránky.“ Tento výrok je namířený ke konkrétnímu titulu, protože ostatní internetové časopisy „aktivní stránky“ mají, domníváme se však, že mu lze rozumět i v širším kontextu, jako vyjádření názoru na ambivalenci postavení internetových literárních časopisů obecně.

Dále jsme oslovili redakce sedmnácti nakladatelství vydávajících současnou českou beletrii¹³¹. Ozvalo se jich opět sedm – Argo, Baronet, Labyrint, Host, Listen, Protis a Dauphin. V některých redakcích se čte *iLiteratura* (Argo, Dauphin) a *Portál české literatury* (Protis), a to z důvodů vysvětlených v odstavci o tištěných časopisech.

Zájem o internetová periodika je mezi nakladateli větší, ovšem nebývá nijak soustavný; a jejich vliv na svoji práci vesměs označují nakladatelští redaktori za okrajový. Roman Polák z Protisu čte vedle *Portálu české literatury* a serveru *Písmák Dobrou adresu*: „Že bychom přímo vybírali neznámé autory, to ne. Ale určitě to působí podvědomě, tedy že mi utkví v paměti jméno, které mi pak, když dostanu do ruky rukopis, připadá povědomé. (...) Často také hledám recenze na naše knihy.“ Joachim Dvořák z Labyrintu se vyjadřuje lapidárně: „Internet je jedním z míst, kam je třeba se dívat, zda neskrývá nějaký literární poklad. Dosud jsme ale žádný takový nenašli.“ Boris Dočekal z nakladatelství Listen v zásadě souhlasí: „Objevil jsem (na internetu) jen jednu autorku, Veroniku Huťkovou, která svou povídku po několika konzultacích upravila a ta pak vyšla vloni na podzim v edici *Česká povídka* v souboru *Leonardův kabinet*.¹³² Dál jsme na jednom serveru našel povídku Martina Šmause, o němž jsem věděl a něco pro nás už napsal, ale tuto povídku jsem neznal. Vydáme ji

---

¹³⁰ slovo „projekty“ volíme radši než „časopisy“, protože, jak jsme uvedli v úvodu této práce, neexistuje obecně uznávaná definice internetového literárního časopisu – což dokresluje i odpovědi oslovených redaktorů

¹³¹ v tomto případě jsme vycházeli z jejich seznamu v *Almanachu Labyrint*: <http://www.almanachlabyrint.cz/>

letos v souboru povídek ze školního prostředí.¹³³ Na množství odsurfovaných hodin nic moc. Obecně pro internetové literární časopisy podle mého názoru platí, že je vydávají především grafomani...“ Upřesníme jen, že Dočekal pod pojem „časopisy“ řadí i literární servery. Martin Stöhr z *Hostu*, tentokrát coby nakladatelský redaktor, říká: „Autory (hledáme na internetu) spíš výjimečně, snad proto, že oni sami, až povyroste, pochopí, že internetové servery pro ně představují příliš ‚měkký kontext‘, a tak jdou poměřit síly v prostoru té normální, řekněme tištěné literatury. Tak se stejně najdeme a nebojím se zatím, že by nám na netu vyrůstala nějaká konkurence.“

---

¹³² kol. aut. *Leonardův kabinet*. Vyd. 1. Jihlava : Listen, 2006. 134 s. ISBN 80-86526-23-2

¹³³ kol. aut. *Co z tebe bude*. Vyd. 1. Jihlava : Listen, 2007. 160 s. ISBN 978-80-86526-25-6

5. Závěr

V úvodu této práce jsme si jako první položili otázku, nakolik české internetové literární časopisy využívají možností nového média. Webové tituly „jsou vývojově spjaty s předlohami dostupnými v tradiční mediální nabídce“ (jak napsali Jan Jirák a Barbara Köpplová v textu citovaném na začátku kap. 2.0)¹³⁴ a z naší práce vyplývá, že jsou zároveň velice konzervativní – velmi se podobají, ať už záměrně, nebo nevědomky, svým tištěným předobrazům.

Taková věc nemusí být nutně negativní. V oddíle věnovaném interaktivitě jsme ukázali, že zavedením diskuzních fór nevzniká ani „pružnější zkvalitňování služeb vydavatele“ ani větší možnost „(sebe)vzdělávání“ (řeceno s Petrou Jedličkovou)¹³⁵. Zjevně tedy není nutné přijímat všechny možnosti sítě sítí jen proto, že se nabízejí.

Naopak například multimedialita v sobě podle nás nese velký potenciál a jeho nevyužívání považujeme za dluh webových literárních periodik vůči novému médiu, a především samozřejmě vůči svým čtenářům.

Dále jsme se na začátku této práce ptali po významu internetových literárních časopisů v kontextu současné literatury. Michal Jareš před sedmi lety napsal: „Internetové časopisy (...), se zcela jistě nevyhnou grafomanství, plagiátorství a hyperadorování sebe sama. Jenže pokud půjdeme (...) do důsledků, musíme přiznat, že veškerá literatura se vždy potýkala s těmito problémy, a pokud by nebylo grafomanů, nemohlo by být ani ‚vysokých‘ autorů...“¹³⁶

Jarešova slova mají obecnější platnost, ovšem zaměříme-li se pouze na jím nastíněnou dichotomii *grafomani* – „*vysocí*“ *autoři*, zjistíme, že jeho tvrzení dnes není aktuální (bylo-li kdy) - i „*vysocí*“ *autoři* totiž na stránkách internetových časopisů běžně publikují. Při sbírání materiálu pro kapitolu 3.0 jsme narazili na několik desítek spisovatelů, kteří svými knižními publikacemi utvářejí podobu současného českého písemnictví: Jiří Dynka, Pavla Šuranská, Patrik Linhart, Jiří Kratochvíl, Alexandra Berková, Věra Chase, Marian Palla, Kateřina Rudčenková, Emil Hakl, Pavel Řezníček, Milan Ohnisko, Ivan Wernisch, Pavel Brycz, Ludvík Středa*, Marcela Pátková, Jiří Rulf*, Svatava Antošová, Ivan Jirous, Vít Kremlička,

---

¹³⁴ JIRÁK, Jan, KÖPPLOVÁ, Barbara. *Média a společnost*. Vyd. 1. Praha : Portál, 2003. 207 s. ISBN 80-7178-697-7

¹³⁵ JEDLIČKOVÁ, Petra. Elektronické publikování. *Ikaros* [online]. 1999, roč. 3, č. 3 [cit. 2007-04-07]. Dostupný na WWW: <<http://www.ikaros.cz/node/314>>

¹³⁶ JAREŠ Michal. All you need is retro (plus Internet) : retrospektivně analytické večery Tvaru. *Tvar*. Roč. 11, č. 5, s. 12. ISSN 0862-657X

Marie Šťastná, Jiří Žáček, Bogdan Trojak, Egon Bondy*¹³⁷, Ludvík Kundera, Martin Stöhr, Radek Malý, Jaroslav Rudiš, Roman Szpuk, Jáchym Topol, Jan Jandourek, Martin C. Putna (tito tři autoři ovšem coby publicisté), Jaromír Typlt, Petr Hruška, Sylva Fischerová... O mladých autorech, kteří ještě nejsou „vysocí“, zcela jistě však nepatří ani mezi grafomany, zde mluvit nebudeme, protože (slovy Vladimíra Novotného) „vyvolávání jmen tu vypadá jako sázka na klusáky, kteří uhánějí k cíli teď ještě vzdáleni kdesi za obzorem.“¹³⁸

Už tento výčet však svědčí o tom, že internetové časopisy tvoří integrální a dnes již nedílnou součást celkového literárního kontextu. Zároveň ale skutečnost, že coby míru významnosti používáme jména známá z knih, vypovídá o tom, že přemýšlíme stejně jako nakladatelé a redaktoři tištěných časopisů (viz kap. 4.3), a pravděpodobně i jako sami tvůrci internetových titulů – tedy že za „normální“ (řeceno s Martinem Stöhrem) a normotvornou považujeme tištěnou kulturu.

Domníváme se, že internetové literární časopisy stojí neurčitě rozkročeny mezi tradičním a novým médiem. Otázku, jestli se jim podaří najít svůj vlastní svébytný prostor, necháváme otevřenou do budoucnosti...

---

¹³⁷ u autorů označených * musíme bohužel mluvit v minulém čase. Ludvík Středa zemřel v roce 2006, Egon Bondy a Jiří Rulf v roce 2007

¹³⁸ HANUŠKA, Petr; NOVOTNÝ, Vladimír. *Česká literatura ve zkratce 4 : Období od poloviny 40. let do současnosti*. Praha : Brána : Knižní klub, 2001. 215 s. ISBN 80-242-0587-4 (Euromedia Group - Knižní klub : váz.), 80-7243-115-3 (Brána : váz.)

Summary:

This bachelor thesis surveys Czech literary e-zines – their evolution and specifics. Due to the lack of theoretical works on this topic I used mainly online resources and materials from press that I confronted with experiences and opinions of editors of e-zines.

First of all I had to define what “literary e-zine” actually means because an adequate definition does not exist yet. In comparison with literary servers (“collective libraries of amateur writing”) I produced four main characters of literary e-zines: 1. roles of authors and readers are strictly individual; 2. materials are chosen and prepared for publication by editors; 3. journalistic genres are also included (review, interview, report, essay etc.); 4. issues are separate and published periodically.

Then I described history and present of Czech literary e-zines by producing subject words of all the titles that have ever appeared on inland www: *Magazlín*, *Tramvaj načerno*, *Dobrá adresa*, *Clinamen*, *Obšťastník*, *Poietikon*, *Divoké víno*, *Dlaň*, *Lumír*, *Prampouch*, *Bohema*, *Téma*, *Wagon*, *Promlky* and *Aluze*.

Finally, I focused on specifics of literary e-zines (constitution of editorial staff, financing, visit rate), on the way they take advantage of the world-wide web (hypertextuality, multimediality, searching and navigation, interaction, illimitability of space and time, archiving); and on the other hand the way they face up to potential problems of new media (some items echo the previous list: illimitability of space and time - overproduction, archiving, copyright, possibility of editing already published text). I also discussed relationship between new and traditional media – I addressed editors of Czech literary magazines and publishing houses with a questionnaire concerning their approach to e-zines.

To conclude, I deduced that nowadays literary e-zines are integral part of Czech literature, but they are too conservative and do not benefit enough from the potential of the world-wide web.

Použitá literatura:

AUST, Ondřej. *Perspektiva internetových periodik v závislosti na jejich obsahu a míře ekonomické soběstačnosti, vývoj a budoucnost internetového obsahu zejména českých internetových periodik*. Praha : Karlova univerzita, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, Katedra žurnalistiky, 2004. 46 s. Vedoucí bakalářské práce: Jaroslav Kábele

DOKOUPIL, Blahoslav (red.). *Slovník českých literárních časopisů, periodických literárních sborníků a almanachů 1945 – 2000*. Vyd. 1. Brno : Host; Olomouc : Votobia, 2002. 334 s. ISBN 80-7294-041-4 (Host : brož.), 80-7198-521-X (Votobia : brož.)

HANUŠKA, Petr; NOVOTNÝ, Vladimír. *Česká literatura ve zkratce 4 : Období od poloviny 40. let do současnosti*. Praha : Brána : Knižní klub, 2001. 215 s. ISBN 80-242-0587-4 (Euromedia Group - Knižní klub : váz.), 80-7243-115-3 (Brána : váz.)

HESS, Ludvík (red.). *Divoké víno 1964 – 2007 : antologie*. Vyd 1. Praha : Slovart : Národní knihovna České republiky, 2007. 495 s. ISBN 978-80-7209-897-2 (Slovart : váz.), 978-80-7050-000-2 (Národní knihovna ČR : váz.)

HÖRNEROVÁ, Veronika. *Žena Indie – Uvnitř*. Vyd. 1. Praha : Dobrá adresa, 2005. 80 s. ISBN 80-239-4664-1

JAVŮREK, Adam. *Weblogy jako alternativní zdroj informací*. Praha : Karlova univerzita, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, Katedra žurnalistiky, 2004. 59 s. Vedoucí bakalářské práce: Miloš Čermák

JIRÁK, Jan; KÖPPLOVÁ, Barbara. *Média a společnost*. Vyd. 1. Praha : Portál, 2003. 207 s. ISBN 80-7178-697-7

Kolektiv autorů. *Co z tebe bude*. Vyd. 1. Jihlava : Listen, 2007. 160 s. ISBN 978-80-86526-25-6

Kolektiv autorů. *Leonardův kabinet*. Vyd. 1. Jihlava : Listen, 2006. 134 s. ISBN 80-86526-23-

2

KUČERA, Štěpán (red.). *Literaturistický průvodce po Čechách, Moravě a Slezsku*. Vyd. 1. Praha : Dobrá adresa, 2006. 76 s. ISBN 80-239-4664-2

OPLATKOVÁ, Martina. *Internetový kulturní časopis Totem a komunita kolem něj*. Praha : Karlova univerzita, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, Katedra žurnalistiky, 2004. 67 s. Vedoucí diplomové práce: Tomáš Mrkvička

OSVALDOVÁ, Barbora (red.). *Zpravodajství v médiích*. 1. vyd. Praha : Karolinum, 2001. 155 s. ISBN 80-246-0248-2

ŠIMŮNKOVÁ, Tereza. *Činnost časopisu Divoké víno v šedesátých letech a dnes*. Praha : Karlova univerzita, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, Katedra žurnalistiky, 2006. 50 s. Vedoucí bakalářské práce: Anna Jonáková

Použité prameny:

BAYER, Jan, JEŘÁBKOVÁ, Eva. Elektronické časopisy a systém ISSN: second edition. *Ikaros* [online]. roč. 3, č. 9 [cit. 2007-01-27]. Dostupný na WWW: <http://www.ikaros.cz/node/425>

JAREŠ, Michal. All you need is retro (plus Internet) : retrospektivně analytické večery Tvaru. *Tvar*. Roč. 11, č. 5, s. 12. ISSN 0862-657X

JEDLIČKOVÁ, Petra. Elektronické publikování. *Ikaros* [online]. 1999, roč. 3, č. 3 [cit. 2007-04-07]. Dostupný na WWW: <http://www.ikaros.cz/node/314>

JONÁK, Zdeněk. Weblog – nová forma dynamické interaktivní literární komunikace. *Česká škola* [online]. 13. 3. 2007. Dostupný z WWW: <<http://www.ceskaskola.cz/ICTveskole/Ar.asp?ARI=103691&CAI=2129>>

KOPÁČ, Radim. Je dobře, že internet ještě nikdo nedokázal ani trochu zkrotit : Rozhovor se Štefanem Švecem. *Portál české literatury* [online]. 23. 2. 2007 [cit 2007-03-03] Dostupný z WWW: <http://www.czlit.cz/main.php?pageid=4&news_id=800>

KOTRLA, Pavel. Zápisník Pavla Kotrly : Návrat do minulosti. *Host*. Roč. 20. č. 7, s. 27. ISSN 1211-9938

KUČERA, Štěpán. Krmení krav mi nevadilo : Rozhovor s Ludvíkem Hessem. *Salon, literární příloha Práva*. Roč. 17, č. 27, s. 4. ISSN 1211-2119

MACHALA, Lubomír. Přehled současných českých literárních a literárně zaměřených časopisů. *Dokořán*. Roč. 8, č. 30, s. 60 – 61

NOVOTNÝ, Vladimír. Hle, nový internetový literární časopis. *Reflex Online* [online]. 22. 2. 2006 [cit 2007-04-22] Dostupný z WWW: <<http://www.reflex.cz/Clanek22814.html>>

SPRÁVCOVÁ, Božena; KASAL, Lubor. Kašpaři a umělci šli vždycky spolu : Rozhovor s Petrem Stančíkem. *Tvar*. Roč. 10, č. 16. s. 8 – 9. ISSN 0862-657X

ŠOFAR, Jakub. Česká literatura a internet. *Portál české literatury* [online]. Nedatováno. [cit 2007-02-10] Dostupný z WWW:

<<http://www.czlit.cz/main.php?pageid=25&PHPSESSID=406eb9fa459a437d379c64c5f8d0ac>
45>

VEJLUPEK, Miroslav. Český elektronický almanachismus. *Tvar*. Roč. 11, č. 15., s. 5.
ISSN 0862-657X

A2 (<http://www.tydenika2.cz>)

Almanach Labyrint (<http://www.almanachlabyrint.cz>)

Aluze (<http://www.aluze.cz>)

Blue World (<http://www.blueworld.cz>)

Bohema (<http://www.bohema.terramail.pl>)

Café Irreal (<http://home.sprynet.com/~awhit/index.htm>)

Clinamen (<http://www.czecharts.com/casopis>)

Český národní korpus (<http://ucnk.ff.cuni.cz/>)

Čmelák a svět (<http://zebry.cz/cmelakasvet.cz>)

Divoké víno (<http://www.divokevino.cz>)

Dlaň (<http://www.obrys-kmen.cz/ADLAN/archiv.html>)

Dobrá adresa (<http://www.dobraadresa.cz>)

Epika (<http://epika.cz>)

Google (<http://www.google.cz>)

Host (<http://hostbrno.cz/casopis.php>)

HyperHomér (<http://www.ardor.info/hh>)

iLiteratura (<http://www.iliteratura.cz>)

Liter.cz (<http://liter.cz>)

Literra (<http://www.literra.cz>)

Lumír (<http://www.lumir.info>, pův. <http://3glav.cz/lumir>)

Magazlín (<http://magazlin.zln.cz>)

Malý čtenář (<http://www.malyctenar.bloguje.cz>)

Obrácená strana měsíce (<http://www.obracena-strana-mesice.cz>)

Obšťastník (<http://obstastnik.divno.cz>)

Písmák (<http://www.pismak.cz>)

Poezie (<http://www.poezie.cz>)

Poezie (nejen) pro všední den (<http://poeticno.kotrla.com/weblog.php>)

Poietikon (<http://volny.cz/poietikon>)

Portál české literatury (<http://www.czlit.cz>)

Portál veřejné správy (<http://portal.gov.cz>)
Potápěč (<http://kotrla.com/frogman>)
Prampouch (<http://prampouch.sweb.cz>)
Promlky (<http://promlky.unas.cz/promlky.html>)
Skriptorium (<http://www.inext.cz/texty/Book/skript.html>)
Téma (<http://www.gasbag.wz.cz/tema>)
Texty (<http://www.inext.cz/texty>)
Toplist (<http://www.toplist.cz>)
Totem (<http://www.totem.cz>)
Tramvaj načerno (<http://www.tramvaj.cz>)
Unie českých spisovatelů (<http://www.obrys-kmen.cz/ucs>)
Ústav pro českou literaturu AV ČR (<http://www.ucl.cas.cz>)
Wagon (<http://www.almanachwagon.cz>)
WebArchiv (<http://www.webarchiv.cz/>)
Wikipedie (<http://cs.wikipedia.org>)